

TOPOLOXÍA DOS ESPAZOS EUCLIDIANOS

José Antonio Oubiña Galiñanes e María Elena Vázquez Abal

Esta é unha versión imprimible das presentacións utilizadas para impartir a materia "Topoloxía dos Espazos Euclidianos" no primeiro curso do Grao de Matemáticas da Universidade de Santiago de Compostela en 2022.

Contidos

- 1 Os espazos euclidianos
- 2 A topoloxía do espazo euclidiano
- 3 Converxencia e completude
- 4 Continuidade
- 5 Conexión
- 6 Compacidade

Bibliografía

- 1 Díaz Ramos, J.C., Topoloxía dos espazos euclidianos. Minerva, USC, 2021.
<http://hdl.handle.net/10347/25150>
- 2 Masa Vázquez, X.M., Curso de topoloxía: dos números reais ao Grupo de Poincaré. USC Editora. Manuais. USC, 2020.

1. Os espazos euclidianos

1.1 NOTACIÓN

Recordamos as notacións para os conxuntos

$\mathbb{N} = \{1, 2, 3, \dots\}$ dos números naturais,

$\mathbb{Z}$ dos números enteiros,

$\mathbb{Q}$ dos números racionais,

$\mathbb{R}$ dos números reais.

En particular, $\mathbb{R}$ é un corpo ordenado que ten a propiedade arquimediana, e $\mathbb{Q}$ é denso en $\mathbb{R}$.

Denotaremos $\mathbb{R}^+ = \{x \in \mathbb{R} \mid x > 0\}$.

1.2 (O espazo euclidiano n -dimensional)

O **espazo euclidiano de dimensión n** (ou **n -dimensional**) é o conxunto

$$\mathbb{R}^n = \mathbb{R} \times \binom{n}{.} \times \mathbb{R} = \{\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n) \mid x_i \in \mathbb{R}, i = 1, \dots, n\}.$$

A súa estrutura natural de espazo vectorial sobre o corpo $\mathbb{R}$ está dada polas operacións de suma en $\mathbb{R}^n$ e produto por escalares reais:

$$\mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^n \xrightarrow{+} \mathbb{R}^n$$

$$(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \mapsto \mathbf{x} + \mathbf{y} = (x_1 + y_1, \dots, x_n + y_n),$$

$$(\mathbf{x} + \mathbf{y}) + \mathbf{z} = \mathbf{x} + (\mathbf{y} + \mathbf{z}),$$

$$\mathbf{x} + \mathbf{y} = \mathbf{y} + \mathbf{x},$$

$\mathbf{0} = (0, \binom{n}{.}, 0)$ é o elemento neutro para +,

o elemento oposto de $\mathbf{x}$ é $-\mathbf{x} = (-x_1, \dots, -x_n)$,

$$\mathbb{R} \times \mathbb{R}^n \xrightarrow{\cdot} \mathbb{R}^n$$

$$(\lambda, \mathbf{x}) \mapsto \lambda \cdot \mathbf{x} = (\lambda x_1, \dots, \lambda x_n),$$

$$\lambda(\mathbf{x} + \mathbf{y}) = \lambda\mathbf{x} + \lambda\mathbf{y},$$

$$(\lambda + \mu)\mathbf{x} = \lambda\mathbf{x} + \mu\mathbf{x},$$

$$\lambda \cdot (\mu \cdot \mathbf{x}) = (\lambda\mu) \cdot \mathbf{x},$$

$$1 \cdot \mathbf{x} = \mathbf{x},$$

onde $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n)$, $\mathbf{y} = (y_1, \dots, y_n)$, $\mathbf{z} = (z_1, \dots, z_n) \in \mathbb{R}^n$, $\lambda, \mu \in \mathbb{R}$.

1.3 DEFINICIÓN (O PRODUTO ESCALAR EUCLIDIANO)

O *produto escalar euclidiano* en $\mathbb{R}^n$ é a aplicación

$$\langle \cdot, \cdot \rangle: \mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^n \longrightarrow \mathbb{R}$$

$$(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \longmapsto \langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle = \sum_{i=1}^n x_i y_i = x_1 y_1 + \cdots + x_n y_n.$$

1.4 PROPIEDADES (DO PRODUTO ESCALAR)

(a) É unha aplicación bilineal: $\forall \mathbf{x}, \mathbf{y}, \mathbf{z} \in \mathbb{R}^n, \quad \forall \lambda \in \mathbb{R},$

$$\langle \mathbf{x} + \mathbf{y}, \mathbf{z} \rangle = \langle \mathbf{x}, \mathbf{z} \rangle + \langle \mathbf{y}, \mathbf{z} \rangle,$$

$$\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} + \mathbf{z} \rangle = \langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle + \langle \mathbf{x}, \mathbf{z} \rangle,$$

$$\langle \lambda \cdot \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle = \lambda \langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle = \langle \mathbf{x}, \lambda \cdot \mathbf{y} \rangle.$$

(b) É unha aplicación simétrica:

$$\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle = \langle \mathbf{y}, \mathbf{x} \rangle \quad \forall \mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n.$$

(c) É unha aplicación definida positiva:

$$\langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle \geq 0 \quad \forall \mathbf{x} \in \mathbb{R}^n; \quad \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle = 0 \iff \mathbf{x} = \mathbf{0}.$$

$$(a) \implies \langle \lambda \cdot \mathbf{x}, \mu \cdot \mathbf{y} \rangle = \lambda \mu \langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle, \quad \forall \mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n, \quad \forall \lambda, \mu \in \mathbb{R},$$

$$(c) \implies \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle > 0, \quad \forall \mathbf{x} \in \mathbb{R}^n, \quad \mathbf{x} \neq \mathbf{0}.$$

1.5 TEOREMA (Desigualdade de CAUCHY-SCHWARZ)

Para cada $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n$, tense

$$\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle^2 \leq \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle \langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle,$$

$$\left(\sum_{i=1}^n x_i y_i \right)^2 \leq \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 \right) \left(\sum_{i=1}^n y_i^2 \right), \quad \forall x_1, \dots, x_n, y_1, \dots, y_n \in \mathbb{R}.$$

DEMOSTRACIÓN

Se $\mathbf{x} = \mathbf{0}$ ou $\mathbf{y} = \mathbf{0}$, a desigualdade verificase de maneira trivial: $0 \leq 0$. Podemos supoñer que $\mathbf{x} \neq \mathbf{0}, \mathbf{y} \neq \mathbf{0}$. Agora, para calquera $\lambda \in \mathbb{R}$, tense

$$\begin{aligned} 0 &\leq \langle \mathbf{x} + \lambda \mathbf{y}, \mathbf{x} + \lambda \mathbf{y} \rangle = \langle \mathbf{x} + \lambda \mathbf{y}, \mathbf{x} \rangle + \langle \mathbf{x} + \lambda \mathbf{y}, \lambda \mathbf{y} \rangle \\ &= \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle + \langle \lambda \mathbf{y}, \mathbf{x} \rangle + \langle \mathbf{x}, \lambda \mathbf{y} \rangle + \langle \lambda \mathbf{y}, \lambda \mathbf{y} \rangle \\ &= \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle + 2\lambda \langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle + \lambda^2 \langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle. \end{aligned}$$

Se consideramos

$$\lambda = - \frac{\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle}{\langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle} \in \mathbb{R},$$

entón

$$\begin{aligned} 0 &\leq \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle - 2 \frac{\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle^2}{\langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle} + \frac{\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle^2}{\langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle^2} \langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle \\ &= \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle - \frac{\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle^2}{\langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle}, \end{aligned}$$

e ao multiplicar os dous membros da desigualdade por o número real positivo $\langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle$, obtense

$$0 \leq \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle \langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle - \langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle^2,$$

equivalentemente,

$$\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle^2 \leq \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle \langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle. \quad \blacksquare$$

1.6 DEFINIÇÃO (A NORMA EUCLIDIANA)

A *norma euclidiana* em $\mathbb{R}^n$ é a aplicação

$$\|\cdot\| : \mathbb{R}^n \longrightarrow \mathbb{R}$$

$$\mathbf{x} \longmapsto \|\mathbf{x}\| = \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle^{1/2} = \sqrt{x_1^2 + \cdots + x_n^2}.$$

A desigualdade de Cauchy-Schwarz agora pôde-se escrever

$$|\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle| \leq \|\mathbf{x}\| \|\mathbf{y}\|.$$

1.7 PROPIEDADES (DA NORMA)

$$\forall \mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n, \quad \forall \lambda \in \mathbb{R},$$

$$(1) \quad \|\mathbf{x}\| \geq 0; \quad \|\mathbf{x}\| = 0 \iff \mathbf{x} = \mathbf{0},$$

$$(2) \quad \|\lambda \mathbf{x}\| = |\lambda| \|\mathbf{x}\|, \quad \text{(homogeneidade)}$$

$$(3) \quad \|\mathbf{x} + \mathbf{y}\| \leq \|\mathbf{x}\| + \|\mathbf{y}\|, \quad \text{(desigualdade de MINKOWSKI).}$$

DEMOSTRAÇÃO

Imos usar as propriedades (a)-(c) do produto escalar, e a desigualdade de Minkowski vai ser consequência da desigualdade de Cauchy-Schwarz.

$$(1) \quad \|\mathbf{x}\| = \sqrt{\langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle} \geq 0;$$

$$\|\mathbf{x}\| = 0 \iff \sqrt{\langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle} = 0 \iff \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle = 0 \stackrel{(c)}{\iff} \mathbf{x} = \mathbf{0}.$$

$$(2) \quad \|\lambda \mathbf{x}\| = \sqrt{\langle \lambda \mathbf{x}, \lambda \mathbf{x} \rangle} \stackrel{(a)}{=} \sqrt{\lambda^2 \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle} = \sqrt{\lambda^2} \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle^{1/2} = |\lambda| \|\mathbf{x}\|.$$

$$(3) \quad \begin{aligned} \|\mathbf{x} + \mathbf{y}\|^2 &= \langle \mathbf{x} + \mathbf{y}, \mathbf{x} + \mathbf{y} \rangle \stackrel{(a)}{=} \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} + \mathbf{y} \rangle + \langle \mathbf{y}, \mathbf{x} + \mathbf{y} \rangle \\ &\stackrel{(a)}{=} \langle \mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle + \langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle + \langle \mathbf{y}, \mathbf{x} \rangle + \langle \mathbf{y}, \mathbf{y} \rangle = \|\mathbf{x}\|^2 + \|\mathbf{y}\|^2 + 2\langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle \\ &\stackrel{(C-S)}{\leq} \|\mathbf{x}\|^2 + \|\mathbf{y}\|^2 + 2\|\mathbf{x}\| \|\mathbf{y}\| = (\|\mathbf{x}\| + \|\mathbf{y}\|)^2 \end{aligned}$$

$$\implies \|\mathbf{x} + \mathbf{y}\| \leq \|\mathbf{x}\| + \|\mathbf{y}\|.$$

1.8 DEFINIÇÃO (A DISTANCIA EUCLIDIANA)

A *distancia euclidiana* en $\mathbb{R}^n$ é a aplicación

$$d: \mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^n \longrightarrow \mathbb{R}$$

$$(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \longmapsto d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + \cdots + (x_n - y_n)^2},$$

e dise que $d(\mathbf{x}, \mathbf{y})$ é a **distancia entre os puntos** $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n$.

1.9 PROPIEDADES (DA DISTANCIA)

$$\forall \mathbf{x}, \mathbf{y}, \mathbf{z} \in \mathbb{R}^n,$$

$$(I) \quad d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \geq 0; \quad d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = 0 \iff \mathbf{x} = \mathbf{y},$$

$$(II) \quad d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = d(\mathbf{y}, \mathbf{x}), \quad (\text{simetría})$$

$$(III) \quad d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \leq d(\mathbf{x}, \mathbf{z}) + d(\mathbf{z}, \mathbf{y}), \quad (\text{desigualdade triangular}).$$

DEMOSTRACIÓN

Imos probalo como consecuencia das propiedades (1)-(3) da norma. En particular, a desigualdade triangular séguese da desigualdade de Minkowski.

$$(I) \quad d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = \|\mathbf{x} - \mathbf{y}\| \stackrel{(1)}{\geq} 0;$$

$$d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = 0 \iff \|\mathbf{x} - \mathbf{y}\| = 0 \stackrel{(1)}{\iff} \mathbf{x} - \mathbf{y} = \mathbf{0} \iff \mathbf{x} = \mathbf{y}.$$

$$(II) \quad d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = \|\mathbf{x} - \mathbf{y}\| \stackrel{(2)}{=} \|(-1)(\mathbf{x} - \mathbf{y})\| = \|\mathbf{y} - \mathbf{x}\| = d(\mathbf{y}, \mathbf{x}).$$

$$(III) \quad d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = \|\mathbf{x} - \mathbf{y}\| = \|(\mathbf{x} - \mathbf{z}) + (\mathbf{z} - \mathbf{y})\| \\ \stackrel{(3)}{\leq} \|\mathbf{x} - \mathbf{z}\| + \|\mathbf{z} - \mathbf{y}\| = d(\mathbf{x}, \mathbf{z}) + d(\mathbf{z}, \mathbf{y}).$$

1.10 DEFINICIÓNS (BÓLAS ABERTAS, BÓLAS PECHADAS)

Sexan $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$, $r \in \mathbb{R}^+$.

A **bóla aberta** en $\mathbb{R}^n$ de **centro** $\mathbf{x}$ e **raio** r é o conxunto

$$B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, r) = B(\mathbf{x}, r) := \{y \in \mathbb{R}^n \mid d(\mathbf{x}, y) < r\}.$$

A **bóla pechada** en $\mathbb{R}^n$ de **centro** $\mathbf{x}$ e **raio** r é o conxunto

$$B_{\mathbb{R}^n}[\mathbf{x}, r] = B[\mathbf{x}, r] := \{y \in \mathbb{R}^n \mid d(\mathbf{x}, y) \leq r\}.$$

1.11 OBSERVACIÓNS

- Se $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$, entón $\|\mathbf{x}\| = d(\mathbf{x}, \mathbf{0})$.
- Se $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$, $r, s \in \mathbb{R}^+$, $r < s$, entón

$$B(\mathbf{x}, r) \subset B[\mathbf{x}, r] \subset B(\mathbf{x}, s) \subset B[\mathbf{x}, s].$$

- Caso $n = 1$.
  - Se $x \in \mathbb{R}$, entón $\|x\| = \sqrt{x^2} = |x|$;
para cada $x, y \in \mathbb{R}$, é $d(x, y) = |x - y|$.
  - Se $x \in \mathbb{R}$, $r \in \mathbb{R}^+$, entón

$$B(x, r) = (x - r, x + r), \quad B[x, r] = [x - r, x + r].$$

Se $a, b \in \mathbb{R}$, $a < b$, entón os intervalos abertos (a, b) e $[a, b]$ son

$$(a, b) = (x - r, x + r), \quad [a, b] = [x - r, x + r],$$

onde

$$x = \frac{a + b}{2}, \quad r = x - a = b - x = \frac{b - a}{2}.$$

1.12 DEFINICIÓN (CONXUNTO ACOUTADO)

Se $A \subset \mathbb{R}^n$, dise que A é un conxunto **acoutado** se existen $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$, $r_0 \in \mathbb{R}^+$, tales que $A \subset B(\mathbf{x}_0, r_0)$.

1.13 PROPOSICIÓN (Caracterizacións dos conxuntos acoutados)

Se $A \subset \mathbb{R}^n$, as seguintes condicións son equivalentes:

- (i) A é acoutado,
- (ii) $\exists r \in \mathbb{R}^+ \mid A \subset B(\mathbf{0}, r)$,
- (iii) $\exists M \in \mathbb{R}^+ \mid \|x\| \leq M \quad \forall x \in A$.

DEMOSTRACIÓN

(i) $\Rightarrow$ (ii) A acoutado $\implies \exists \mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n, r_0 \in \mathbb{R}^+ \mid A \subset B(\mathbf{x}_0, r_0)$.

Se $\mathbf{x} \in A$, pola desigualdade triangular da distancia,

$$d(\mathbf{x}, \mathbf{0}) \leq d(\mathbf{x}, \mathbf{x}_0) + d(\mathbf{x}_0, \mathbf{0}) < r_0 + \|\mathbf{x}_0\|,$$

así que $r = r_0 + \|\mathbf{x}_0\| > 0$ é tal que $A \subset B(\mathbf{0}, r)$.

(ii) $\Rightarrow$ (iii) $\mathbf{x} \in A \implies \|\mathbf{x}\| = d(\mathbf{x}, \mathbf{0}) < r$

$$\implies M = r \in \mathbb{R}^+ \text{ é tal que } \|\mathbf{x}\| \leq M \quad \forall \mathbf{x} \in A.$$

(iii) $\Rightarrow$ (i) Se tomamos $\mathbf{x}_0 = \mathbf{0}$, entón $r_0 = M + 1$ é tal que

$$\mathbf{x} \in A \implies d(\mathbf{x}, \mathbf{0}) = \|\mathbf{x}\| \leq M < M + 1 \implies \mathbf{x} \in B(\mathbf{0}, M + 1),$$

logo, se poñemos $r_0 = M + 1$, tense que $A \subset B(\mathbf{0}, r_0)$, conque A é acoutado.

1.14 CUESTIÓN

¿É o conxunto baleiro $\emptyset$ un conxunto acoutado?

1.15 DEFINIÇÃO (DIÁMETRO DUN CONXUNTO)

Se $A \subset \mathbb{R}^n$ é un conxunto acoutado, $A \neq \emptyset$, o *diámetro* de A é

$$\delta(A) = \sup\{d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \mid \mathbf{x}, \mathbf{y} \in A\}.$$

1.16 DEFINIÇÃO (DISTANCIA ENTRE CONXUNTOS)

Se $A, B \subset \mathbb{R}^n$, onde $A \neq \emptyset$, $B \neq \emptyset$, a *distancia entre os conxuntos* A e B é

$$d(A, B) = \inf\{d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \mid \mathbf{x} \in A, \mathbf{y} \in B\}.$$

2. A topoloxía do espazo euclidiano

2.1 DEFINIÇÃO (CONJUNTO ABERTO)

Se $U \subset \mathbb{R}^n$, dise que U é un conxunto **aberto** en $\mathbb{R}^n$ se cada punto de U é centro dunha bóla aberta contida en U , é dicir, se

$$\forall \mathbf{x} \in U \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid B(\mathbf{x}, r) \subset U.$$

Se dicimos que un subconxunto U de $\mathbb{R}^n$ é un **aberto** entenderemos que é aberto en $\mathbb{R}^n$. Consideraremos tamén abertos en subconxuntos de $\mathbb{R}^n$, pero en caso necesario especificaremos *onde un conxunto é aberto* para evitar ambigüidades.

2.2 PROPOSICIÓ

Toda bóla aberta en $\mathbb{R}^n$ é un conxunto aberto.

DEMOSTRACIÓN

Sexan $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$, $r_0 \in \mathbb{R}^+$. Para ver que $U = B(\mathbf{x}_0, r_0)$ é aberto en $\mathbb{R}^n$ tomamos un punto arbitrario $\mathbf{x} \in U$, así que $d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}) < r_0$, e vemos que se $r = r_0 - d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}) > 0$, entón $B(\mathbf{x}, r) \subset U$. En efecto,

$$\begin{aligned} \mathbf{y} \in B(\mathbf{x}, r) &\implies \begin{cases} d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) < r \quad (*) \\ d(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}) \leq d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}) + d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) < \underbrace{d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}) + r}_{r = r_0 - d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x})} = r_0 \end{cases} \\ &\implies \mathbf{y} \in B(\mathbf{x}_0, r_0) = U. \quad \blacksquare \end{aligned}$$

2.3 COROLARIO

Calquera intervalo aberto acoutado (a, b) de números reais é aberto en $\mathbb{R}$.

En efecto, se $a, b \in \mathbb{R}$, $a < b$, e tomamos $x_0 = (a + b)/2$ e $r_0 = (b - a)/2$, entón $(a, b) = (x_0 - r_0, x_0 + r_0) = B_{\mathbb{R}}(x_0, r_0)$ é una bóla aberta en $\mathbb{R}$.

2.4 TEOREMA (Propiedades fundamentais dos conjuntos abertos)

- (i) $\mathbb{R}^n$ é aberto en $\mathbb{R}^n$.
- (ii) $\emptyset$ é aberto en $\mathbb{R}^n$.
- (iii) A unión de calquera familia de abertos en $\mathbb{R}^n$ é un aberto en $\mathbb{R}^n$.
- (iv) A intersección finita de abertos en $\mathbb{R}^n$ é un aberto en $\mathbb{R}^n$.

DEMOSTRACIÓN

(i) $\forall \mathbf{x} \in \mathbb{R}^n, \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid \mathbf{B}(\mathbf{x}, r) \subset \mathbb{R}^n$ (basta tomar $r = 1$)
 $\implies \mathbb{R}^n$ é aberto.

(ii) $\nexists \mathbf{x} \in \emptyset \mid \mathbf{x}$ non é centro de ningunha bóla aberta contida en $\emptyset$
 $\implies \emptyset$ é aberto.

(iii) Sexa $\{U_i\}_{i \in I}$ unha familia de abertos e $U = \bigcup_{i \in I} U_i$.
 $\mathbf{x} \in U \implies \exists j \in I \mid \mathbf{x} \in U_j \implies \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid \mathbf{B}(\mathbf{x}, r) \subset U_j$
 $\implies \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid \mathbf{B}(\mathbf{x}, r) \subset U$
 $\implies U = \bigcup_{i \in I} U_i$ é aberto.

(iv) Sexan $U_1, \dots, U_k$ abertos e $V = U_1 \cap \dots \cap U_k$.
 $\mathbf{x} \in V \implies \mathbf{x} \in U_i \quad \forall i = 1, \dots, k$
 $\implies \exists r_i \in \mathbb{R}^+ \mid \mathbf{B}(\mathbf{x}, r_i) \subset U_i \quad (\forall i = 1, \dots, k)$
 $\implies r = \min \{r_1, \dots, r_k\} > 0$ é tal que $\mathbf{B}(\mathbf{x}, r) \subset U_i \quad (\forall i)$
 $\implies \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid \mathbf{B}(\mathbf{x}, r) \subset V$.
 $\implies V = U_1 \cap \dots \cap U_k$ é aberto. ■

2.5 OBSERVACIÓN

A intersección dunha familia arbitraria de abertos non é necesariamente un aberto. Por exemplo, $\{(-1/n, 1/n)\}_{n \in \mathbb{N}}$ é unha familia de abertos en $\mathbb{R}$, pero

$$\bigcap_{n \in \mathbb{N}} \left(-\frac{1}{n}, \frac{1}{n}\right) = \{0\}$$

non é aberto en $\mathbb{R}$.

2.6 EXEMPLO

Os intervalos abertos non acoutados de números reais son abertos en $\mathbb{R}$, xa que son unións de bólas abertas, logo unións de abertos:

$$(a, +\infty) = \{x \in \mathbb{R} \mid a < x\} = \bigcup_{n \in \mathbb{N}} (a, a + n),$$

$$(-\infty, b) = \{x \in \mathbb{R} \mid x < b\} = \bigcup_{n \in \mathbb{N}} (b - n, b).$$

2.7 PROPOSICIÓN

Se $U \subset \mathbb{R}^n$, entón

U é aberto en $\mathbb{R}^n \iff U$ é unión de bólas abertas en $\mathbb{R}^n$.

DEMOSTRACIÓN

$$\begin{aligned} \Rightarrow \quad U \text{ aberto} &\implies \forall \mathbf{x} \in U \exists r_x \in \mathbb{R}^+ \mid \mathbf{B}(\mathbf{x}, r_x) \subset U \\ &\implies \{\mathbf{B}(\mathbf{x}, r_x)\}_{\mathbf{x} \in U} \text{ familia de abertos, } \bigcup_{\mathbf{x} \in U} \mathbf{B}(\mathbf{x}, r_x) \subset U \\ &\implies \bigcup_{\mathbf{x} \in U} \mathbf{B}(\mathbf{x}, r_x) = U \text{ xa que} \\ &\quad \mathbf{y} \in U \implies \mathbf{y} \in \mathbf{B}(\mathbf{y}, r_y) \subset \bigcup_{\mathbf{x} \in U} \mathbf{B}(\mathbf{x}, r_x). \end{aligned}$$

$\Leftarrow$ Dado que as bólas abertas en $\mathbb{R}^n$ son abertos e a unión de abertos é aberto, conclúese que U é aberto. ■

2.8 NOTA

Sexa X un conxunto e $\mathcal{T} \subset \mathcal{P}(X)$.

Dise que $\mathcal{T}$ é unha **topoloxía** en X se se verifican as seguintes condicións:

- (i) $X \in \mathcal{T}$,
- (ii) $\emptyset \in \mathcal{T}$,
- (iii) $\{U_i\}_{i \in I} \subset \mathcal{P}(X)$, $U_i \in \mathcal{T} \ \forall i \in I \implies \bigcup_{i \in I} U_i \in \mathcal{T}$,
- (iv) $U_1, \dots, U_k \in \mathcal{T} \implies U_1 \cap \dots \cap U_k \in \mathcal{T}$.

Se $\mathcal{T}$ é unha topoloxía en X dise que (X, τ) é un **espazo topolóxico**, e os membros de $\mathcal{T}$ chámanse **abertos** no espazo topolóxico $(X, \mathcal{T})$.

En particular, $\mathcal{T} = \{U \subset \mathbb{R}^n \mid U \text{ é aberto en } \mathbb{R}^n\}$ é unha topoloxía en $\mathbb{R}^n$ que se chama a **topoloxía euclidiana** de $\mathbb{R}^n$. Así, $(\mathbb{R}^n, \mathcal{T})$ é un espazo topolóxico, que se chama o **espazo topolóxico euclidiano** n -dimensional.

Se X é un conxunto calquera, $\mathcal{P}(X)$ é unha topoloxía en X que se chama a **topoloxía discreta** de X , e $(X, \mathcal{P}(X))$ dise que é un **espazo discreto**.

A **topoloxía indiscreta** dun conxunto X é $\{X, \emptyset\}$, e $(X, \{X, \emptyset\})$ dise que é un **espazo indiscreto**.

2.9 DEFINICIÓN (CONXUNTO PECHADO)

Se $F \subset \mathbb{R}^n$, dise que F é un conxunto *pechado* en $\mathbb{R}^n$ se o seu complementario $\mathbb{R}^n \setminus F$ é aberto en $\mathbb{R}^n$.

2.10 OBSERVACIÓN

As propiedades de ser abertos e de ser pechados non son excluíntes: un conxunto pode ser aberto e pechado á vez, e pode non ser nin aberto nin pechado.

2.11 TEOREMA (Propiedades fundamentais dos conxuntos pechados)

- (i) $\emptyset$ é pechado en $\mathbb{R}^n$.
- (ii) $\mathbb{R}^n$ é pechado en $\mathbb{R}^n$.
- (iii) A intersección de calquera familia de pechados en $\mathbb{R}^n$ é un pechado en $\mathbb{R}^n$.
- (iv) A unión finita de pechados en $\mathbb{R}^n$ é un pechado en $\mathbb{R}^n$.

DEMOSTRACIÓN

- (i) $\emptyset$ é pechado en $\mathbb{R}^n$ porque $\mathbb{R}^n \setminus \emptyset = \mathbb{R}^n$ é aberto.
- (ii) $\mathbb{R}^n$ é pechado en $\mathbb{R}^n$ porque $\mathbb{R}^n \setminus \mathbb{R}^n = \emptyset$ é aberto.
- (iii) Se $\{F_i\}_{i \in I}$ é unha familia de pechados en $\mathbb{R}^n$, por unha das leis de De Morgan,

$$\mathbb{R}^n \setminus \bigcap_{i \in I} F_i = \bigcup_{i \in I} (\mathbb{R}^n \setminus F_i)$$

é aberto en $\mathbb{R}^n$ por ser unión de abertos, logo $\bigcap_{i \in I} F_i$ é pechado.

- (iv) Se $F_1, \dots, F_k$ son pechados en $\mathbb{R}^n$, entón $F_1 \cup \dots \cup F_k$ é pechado, xa que o seu complementario é intersección finita de abertos:

$$\mathbb{R}^n \setminus (F_1 \cup \dots \cup F_k) = (\mathbb{R}^n \setminus F_1) \cap \dots \cap (\mathbb{R}^n \setminus F_k).$$

2.12 PROPOSICIÓN

Toda bóla pechada en $\mathbb{R}^n$ é un conxunto pechado.

DEMOSTRACIÓN

Sexan $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$, $r_0 \in \mathbb{R}^+$, e consideremos a bóla pechada $F = B[\mathbf{x}_0, r_0]$. Debemos comprobar que $\mathbb{R}^n \setminus F$ é aberto, así que tomamos $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \setminus F$ e imos ver que é o centro dunha bóla aberta contida en $\mathbb{R}^n \setminus F$.

Se $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \setminus F$, entón $d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}) > r_0$, e tense que se $r = d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}) - r_0$, entón $B(\mathbf{x}, r) \subset \mathbb{R}^n \setminus F$, xa que

$$\begin{aligned} \mathbf{y} \in B(\mathbf{x}, r) &\implies d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}) \leq d(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}) + d(\mathbf{y}, \mathbf{x}) < d(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}) + r \\ &\implies d(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}) > d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}) - r = r_0 \\ &\implies \mathbf{y} \notin B[\mathbf{x}_0, r_0] \implies \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n \setminus B[\mathbf{x}_0, r_0]. \quad \blacksquare \end{aligned}$$

2.13 EXEMPLO

Calquera intervalo pechado de números reais $[a, b]$ é un pechado en $\mathbb{R}$. Os intervalos $[a, +\infty)$ e $(-\infty, b]$ tamén son pechados en $\mathbb{R}$.

2.14 OBSERVACIÓN

A unión dunha familia arbitraria de pechados pode non ser un pechado. Por exemplo, $\{[a, +\infty)\}_{a \in \mathbb{R}^+}$ é unha familia de pechados en $\mathbb{R}$, pero a súa unión

$$\bigcup_{a \in \mathbb{R}^+} [a, +\infty) = (0, +\infty)$$

non é pechado en $\mathbb{R}$.

2.15 DEFINICIÓN

Sexa $X \subset \mathbb{R}^n$. Se $\mathbf{x} \in X$ e $r \in \mathbb{R}^+$, a **bóla aberta en X** (ou bóla aberta *relativa* a X) de **centro $\mathbf{x}$** e **raio r** é o conxunto

$$B_X(\mathbf{x}, r) := \{\mathbf{y} \in X \mid d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) < r\} = B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, r) \cap X.$$

2.16 DEFINICIÓN (ABERTO RELATIVO)

Se $U \subset X \subset \mathbb{R}^n$, dise que U é **aberto en X** (ou aberto *relativo* de X) se

$$\forall \mathbf{x} \in U \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid B_X(\mathbf{x}, r) \subset U.$$

2.17 PROPOSICIÓN

Se $U \subset X \subset \mathbb{R}^n$, entón

$$U \text{ é aberto en } X \iff \exists V \text{ aberto en } \mathbb{R}^n \mid U = V \cap X.$$

DEMOSTRACIÓN

$$\Rightarrow U \text{ aberto en } X \implies \forall \mathbf{x} \in U \exists r_x \in \mathbb{R}^+ \mid B_X(\mathbf{x}, r_x) \subset U.$$

O conxunto $V = \bigcup_{\mathbf{x} \in U} B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, r_x)$ é aberto en $\mathbb{R}^n$, e tense:

$$V \cap X = \left(\bigcup_{\mathbf{x} \in U} B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, r_x) \right) \cap X = \bigcup_{\mathbf{x} \in U} (B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, r_x) \cap X) = \bigcup_{\mathbf{x} \in U} B_X(\mathbf{x}, r_x) = U.$$

$\Leftarrow$ Supoñemos $U = V \cap X$, onde V é aberto en $\mathbb{R}^n$. Entón

$$\begin{aligned} \mathbf{x} \in U &\implies \mathbf{x} \in V \xRightarrow{\substack{\text{V abto en } \mathbb{R}^n}} \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, r) \subset V \\ &\implies \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid B_X(\mathbf{x}, r) = B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, r) \cap X \subset V \cap X = U, \end{aligned}$$

logo $\forall \mathbf{x} \in U \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid B_X(\mathbf{x}, r) \subset U$, así que U é aberto en X . ■

2.18 DEFINICIÓN (PECHADO RELATIVO)

Se $F \subset X \subset \mathbb{R}^n$, dise que F é **pechado en** X (ou pechado **relativo** de X) se $X \setminus F$ é aberto en X .

2.19 PROPOSICIÓN

Se $F \subset X \subset \mathbb{R}^n$, entón

$$F \text{ é pechado en } X \iff \exists G \text{ pechado en } \mathbb{R}^n \mid F = G \cap X.$$

DEMOSTRACIÓN

$$\begin{aligned} \Rightarrow \quad F \text{ é pechado en } X &\implies X \setminus F \text{ é aberto en } X \\ &\implies \exists V \text{ aberto en } \mathbb{R}^n \mid X \setminus F = V \cap X \\ &\implies F = X \setminus (V \cap X) = (\mathbb{R}^n \setminus V) \cap X \\ &= G \cap X, \quad G = \mathbb{R}^n \setminus V \text{ pechado en } \mathbb{R}^n. \\ \Leftarrow \quad F = G \cap X, \quad G \text{ pechado en } \mathbb{R}^n &\implies X \setminus F = X \setminus (G \cap X) \\ &= (\mathbb{R}^n \setminus G) \cap X, \quad \mathbb{R}^n \setminus G \text{ aberto en } \mathbb{R}^n \\ &\implies X \setminus F \text{ aberto en } X \\ &\implies F \text{ pechado en } X. \quad \blacksquare \end{aligned}$$

2.20 NOTA

Se $C \subset X \subset \mathbb{R}^n$ e U é aberto en X , entón $U \cap C$ é aberto en C , xa que

$$\begin{aligned}U \text{ aberto en } X &\implies \exists V \text{ aberto en } \mathbb{R}^n \mid U = V \cap X \\&\implies U \cap C = (V \cap X) \cap C = V \cap (X \cap C) = V \cap C \\&\implies U \cap C \text{ é aberto en } C.\end{aligned}$$

Analogamente, a intersección de calquera pechado en X con un subconxunto C de X é un pechado en C .

2.21 EXERCICIO

- ◇ U aberto en $\mathbb{R}^n$, $U \subset X \implies U$ aberto en X .
- ◇ U aberto en X , X aberto en $\mathbb{R}^n \implies U$ aberto en $\mathbb{R}^n$.
- ◇ F pechado en $\mathbb{R}^n$, $F \subset X \implies F$ pechado en X .
- ◇ F pechado en X , X pechado en $\mathbb{R}^n \implies F$ pechado en $\mathbb{R}^n$.

2.22 OBSERVACIÓN

A familia de abertos relativos dun subconxunto X de $\mathbb{R}^n$ é a **topoloxía relativa** de X : X e $\emptyset$ son abertos en X , a unión de abertos en X é aberto en X , e a intersección finita de abertos en X é aberto en X .

As propiedades fundamentais dos pechados tamén se trasladan a X : o conxunto baleiro e X son pechados en X , a intersección arbitraria de pechados en X é pechado en X , e a unión finita de pechados en X é pechado en X .

2.23 NOTA

Un subconxunto X de $\mathbb{R}^n$ é un **conxunto discreto** se todos os subconxuntos de X son abertos en X (e, polo tanto, todos os subconxuntos de X tamén son pechados en X), é dicir, se a topoloxía relativa de X é a topoloxía discreta.

2.24 EXERCICIO

Estúdese cales dos seguintes subconxuntos de $\mathbb{R}$ son conxuntos discretos:

- $\{1, 2\}$,
- $\mathbb{N}$,
- $\mathbb{Z}$,
- $\mathbb{Q}$,
- $\{1/n \mid n \in \mathbb{N}\}$,
- $\{1/n \mid n \in \mathbb{N}\} \cup \{0\}$.

2.25 DEFINICIÓNS

Sexan $A \subset \mathbb{R}^n$, $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$.

$\mathbf{x}$ é **punto interior** de A : $\iff \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid B(\mathbf{x}, r) \subset A$,

$\mathbf{x}$ é **punto clausura** (ou **adherente**) de A : $\iff \forall r \in \mathbb{R}^+, B(\mathbf{x}, r) \cap A \neq \emptyset$.

Interior de A : $\text{Int}(A) = \overset{\circ}{A} := \{\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \mid \mathbf{x} \text{ é punto interior de } A\}$,

Clausura de A : $\text{Cl}(A) = \bar{A} := \{\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \mid \mathbf{x} \text{ é punto clausura de } A\}$.

2.26 EXERCICIO

$$\mathbb{R}^n \setminus \overset{\circ}{A} = \overline{\mathbb{R}^n \setminus A},$$

$$\mathbb{R}^n \setminus \bar{A} = (\mathbb{R}^n \setminus A)^\circ$$

2.27 PROPIEDADES

Sexa $A \subset \mathbb{R}^n$.

- O interior de A é o maior aberto en $\mathbb{R}^n$ contido en A :
  - ◇ $\overset{\circ}{A} \subset A$,
  - ◇ Se U é aberto en $\mathbb{R}^n$, $U \subset A \Rightarrow U \subset \overset{\circ}{A}$.
  - ◇ $\overset{\circ}{A}$ é aberto en $\mathbb{R}^n$.
- A é aberto en $\mathbb{R}^n \iff A = \overset{\circ}{A}$.
- A clausura de A é o menor pechado en $\mathbb{R}^n$ que contén a A :
  - $A \subset \bar{A}$,
  - Se F é pechado en $\mathbb{R}^n$, $A \subset F \Rightarrow \bar{A} \subset F$.
  - $\bar{A}$ é pechado en $\mathbb{R}^n$.
- A é pechado en $\mathbb{R}^n \iff A = \bar{A}$.

2.28 DEFINICIÓN

Sean $A \subset \mathbb{R}^n$, $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$.

x é **punto fronteira** de A : $\iff \forall r \in \mathbb{R}^+$, $\begin{matrix} B(\mathbf{x}, r) \cap A \neq \emptyset \\ B(\mathbf{x}, r) \cap (\mathbb{R}^n \setminus A) \neq \emptyset. \end{matrix}$

Fronteira de A : $\text{Fr}(A) = \partial(A) := \{\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \mid \mathbf{x} \text{ é punto fronteira de } A\}$.

Se $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$, $r \in \mathbb{R}^+$, a **bóla perforada** de centro $\mathbf{x}$ e raio r é

$$B^*(\mathbf{x}, r) = B(\mathbf{x}, r) \setminus \{\mathbf{x}\}.$$

2.29 DEFINICIÓN

Sean $A \subset \mathbb{R}^n$, $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$.

$\mathbf{x}$ é **punto de acumulación** de A : $\iff \forall r \in \mathbb{R}^+$, $B^*(\mathbf{x}, r) \cap A \neq \emptyset$

Conxunto derivado de A : $A' := \{\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \mid \mathbf{x} \text{ é punto de acumulación de } A\}$.

2.30 EXERCICIO

Sean $A \subset \mathbb{R}^n$ e $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$. Se $\mathbf{x}$ é un punto de acumulación de A , entón toda bóla aberta en $\mathbb{R}^n$ de centro $\mathbf{x}$ contén infinitos puntos de A .

2.31 DEFINICIÓN

Sean $A \subset \mathbb{R}^n$, $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$.

$\mathbf{x}$ é **punto illado** de A : $\iff \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid B(\mathbf{x}, r) \cap A = \{\mathbf{x}\}$.

3. Converxencia e completude

3.1 DEFINICIÓN (SUCESIÓN)

Unha **sucesión** nun conxunto X é unha aplicación

$$\begin{aligned} \mathbf{x}: \mathbb{N} &\longrightarrow X \\ k &\longmapsto \mathbf{x}(k) = \mathbf{x}_k, \end{aligned}$$

e dise que $\mathbf{x}_k$ é o *termo* k -ésimo da sucesión.

3.2 OBSERVACIÓN

A sucesión $\mathbf{x}$ denotarase $\{\mathbf{x}_k\}$, e diremos que $\{\mathbf{x}_k\}$ é unha sucesión en X .

O conxunto imaxe da sucesión $\mathbf{x}: \mathbb{N} \longrightarrow X$ é $\{\mathbf{x}_k \mid k \in \mathbb{N}\}$, e é habitual escribir $\{\mathbf{x}_k\} \subset A$ para dicir que o conxunto $\{\mathbf{x}_k \mid k \in \mathbb{N}\}$ de termos da sucesión está contido nun subconxunto A de X .

3.3 DEFINICIÓN (CONVERXENCIA)

Sexa $X \subset \mathbb{R}^n$, $\{\mathbf{x}_k\}$ unha sucesión en X e $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$.

Dise que a sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ **converxe** a $\mathbf{x}_0$ se

$$\forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in B(\mathbf{x}_0, \varepsilon) \quad \forall k \geq N,$$

equivalentemente, se

$$\forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) < \varepsilon \quad \forall k \geq N,$$

e escríbese $\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0$ ou $\lim_{k \rightarrow \infty} \mathbf{x}_k = \mathbf{x}_0$.

Se unha sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ en X converxe a un punto $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$ dise que

$\{\mathbf{x}_k\}$ é unha sucesión **converxente**,
 $\mathbf{x}_0$ é o **límite** da sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$,

e se $\mathbf{x}_0 \in X$, tamén diremos que $\{\mathbf{x}_k\}$ é **converxente en X** ou que **converxe en X** .

3.4 PROPOSICIÓN

Se unha sucesión é converxente, entón ten un único límite.

DEMOSTRACIÓN

Sexa $\{\mathbf{x}_k\}$ unha sucesión en $X \subset \mathbb{R}^n$ e supoñamos que existen $\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0 \in \mathbb{R}^n$ que son límites de $\{\mathbf{x}_k\}$. Se $\mathbf{x}_0 \neq \mathbf{y}_0$, entón $r = d(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0) > 0$, logo

$$\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \implies \text{dado } \varepsilon = \frac{r}{2} > 0 \exists N_1 \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in \mathbf{B}(\mathbf{x}_0, \varepsilon) \forall k \geq N_1,$$

$$\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{y}_0 \implies \text{dado } \varepsilon = \frac{r}{2} > 0 \exists N_2 \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in \mathbf{B}(\mathbf{y}_0, \varepsilon) \forall k \geq N_2.$$

Polo tanto, se $k \geq \max\{N_1, N_2\}$, utilizando a desigualdade triangular, tense

$$r = d(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0) \leq d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}_k) + d(\mathbf{x}_k, \mathbf{y}_0) < \frac{r}{2} + \frac{r}{2} = r,$$

conque chegamos a unha contradición, así que debe ser $\mathbf{x}_0 = \mathbf{y}_0$. ■

3.5 PROPOSICIÓN

Sexa $\{\mathbf{x}_k\}$ unha sucesión en $X \subset \mathbb{R}^n$ e $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$. Entón,

$$\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \iff \forall U \text{ aberto en } \mathbb{R}^n, \mathbf{x}_0 \in U, \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in U \forall k \geq N.$$

DEMOSTRACIÓN

⇒

$$\left. \begin{array}{l} \text{Se } U \text{ é aberto en } \mathbb{R}^n, \mathbf{x}_0 \in U \implies \exists r \in \mathbb{R}^+ \mid \mathbf{B}(\mathbf{x}_0, r) \subset U \\ \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \implies \text{dado } \varepsilon = r > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in \mathbf{B}(\mathbf{x}_0, r) \forall k \geq N \end{array} \right\} \\ \implies \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in U \forall k \geq N.$$

⇐

Dado $\varepsilon > 0$, basta tomar o aberto $U = \mathbf{B}(\mathbf{x}_0, \varepsilon)$, e ao aplicar a hipótese,

$$\exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in U = \mathbf{B}(\mathbf{x}_0, \varepsilon) \forall k \geq N, \text{ logo } \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0. \quad \blacksquare$$

PROPIEDAD DE HAUSDORFF

A unicidade do límite dunha sucesión converxente séguese da **propiedade de separación de Hausdorff**:

$$\forall \mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n, \mathbf{x} \neq \mathbf{y}, \exists U, V \text{ abertos} \left| \begin{array}{l} \mathbf{x} \in U, \\ \mathbf{y} \in V, \end{array} \right. U \cap V = \emptyset,$$

polo que dicimos que o espazo euclidiano $\mathbb{R}^n$ é un **espazo Hausdorff**.

En efecto, se $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n, \mathbf{x} \neq \mathbf{y}$, entón $r = d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) > 0$, e se tomamos $\varepsilon = r/2 > 0$, entón $U = B(\mathbf{x}, \varepsilon)$ e $V = B(\mathbf{y}, \varepsilon)$ son abertos en $\mathbb{R}^n$ tales que $\mathbf{x} \in U, \mathbf{y} \in V, U \cap V = \emptyset$.

3.6 OBSERVACIÓN

A converxencia dunha sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ en X a un punto $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$ pódese expresar en termos da converxencia a 0 da sucesión de números reais $\{d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0)\}$.

$$\begin{aligned}\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 : &\iff \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in B(\mathbf{x}_0, \varepsilon) \quad \forall k \geq N \\ &\iff \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) < \varepsilon \quad \forall k \geq N \\ &\iff \{d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0)\} \rightarrow 0.\end{aligned}$$

Por outra parte, imos ver que a converxencia dunha sucesión no espazo euclidiano $\mathbb{R}^n$ está determinada pola converxencia de n sucesións de números reais.

Utilizaremos na proba un lema que relaciona a norma dun vector de $\mathbb{R}^n$ e os valores absolutos das súas compoñentes.

3.7 LEMA

Se $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n) \in \mathbb{R}^n$, entón

$$\forall i = 1, \dots, n, \quad |x_i| \leq \|\mathbf{x}\| \leq \sqrt{n} \max\{|x_1|, \dots, |x_n|\}.$$

Polo tanto, se $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n$, para cada $i = 1, \dots, n$ tense

$$|x_i - y_i| \leq \|\mathbf{x} - \mathbf{y}\| = d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \leq \sqrt{n} \max\{|x_1 - y_1|, \dots, |x_n - y_n|\}.$$

DEMOSTRACIÓN

A primeira desigualdade é inmediata:

$$|x_i| = \sqrt{x_i^2} \leq \sqrt{x_1^2 + \dots + x_i^2 + \dots + x_n^2} = \|\mathbf{x}\|.$$

Para probar a segunda desigualdade, se temos en conta que, para algún $j = 1, \dots, n$, é $\max\{|x_1|, \dots, |x_n|\} = |x_j|$, tense

$$\begin{aligned}\|\mathbf{x}\| &= \sqrt{x_1^2 + \dots + x_n^2} \leq \sqrt{x_j^2 + \overset{(n)}{\dots} + x_j^2} \\ &= \sqrt{nx_j^2} = \sqrt{n} |x_j| = \sqrt{n} \max\{|x_1|, \dots, |x_n|\}.\end{aligned}$$

3.8 TEOREMA

Sea $\{\mathbf{x}_k\} = \{(x_{k1}, \dots, x_{kn})\}$ una sucesión en un subconjunto de $\mathbb{R}^n$ y sea $\mathbf{a} = (a_1, \dots, a_n)$ un punto de $\mathbb{R}^n$. Entón,

$$\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{a} \iff \{x_{ki}\} \rightarrow a_i \quad \forall i = 1, \dots, n.$$

DEMOSTRACIÓN

$\Rightarrow$ Polo lema previo, $|x_{ki} - a_i| \leq \|\mathbf{x}_k - \mathbf{a}\| = d(\mathbf{x}_k, \mathbf{a}) \quad \forall i = 1, \dots, n$, logo

$$\begin{aligned} \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{a} &\implies \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{a}) < \varepsilon \quad \forall k \geq N \\ &\implies \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid |x_{ki} - a_i| \leq d(\mathbf{x}_k, \mathbf{a}) < \varepsilon \quad \forall k \geq N \\ &\implies \{x_{ki}\} \rightarrow a_i. \end{aligned}$$

$\Leftarrow$ Dado $\varepsilon > 0$, consideramos $\varepsilon/\sqrt{n} > 0$, e usamos a hipótese: Para cada $i = 1, \dots, n$,

$$\{x_{ki}\} \rightarrow a_i \implies \text{dado } \frac{\varepsilon}{\sqrt{n}} > 0, \exists N_i \in \mathbb{N} \mid |x_{ki} - a_i| < \frac{\varepsilon}{\sqrt{n}} \quad \forall k \geq N_i,$$

así que se tomamos $N = \max\{N_1, \dots, N_n\}$,

$$\begin{aligned} d(\mathbf{x}_k, \mathbf{a}) &\stackrel{3.7}{\leq} \sqrt{n} \max\{|x_{k1} - a_1|, \dots, |x_{kn} - a_n|\} \\ &< \sqrt{n} \max\left\{\frac{\varepsilon}{\sqrt{n}}, \dots, \frac{\varepsilon}{\sqrt{n}}\right\} = \sqrt{n} \frac{\varepsilon}{\sqrt{n}} = \varepsilon, \end{aligned}$$

logo $\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{a}$. ■

3.9 DEFINICIÓN

Sexa $\{\mathbf{x}_k\}$ unha sucesión nun conxunto X , definida por $\mathbf{x}: \mathbb{N} \rightarrow X$.

Se $\varphi: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ é unha aplicación estritamente crecente consideramos a composición

$$\begin{aligned}\mathbf{x} \circ \varphi: \mathbb{N} &\rightarrow X \\ k &\mapsto \mathbf{x}_{\varphi(k)},\end{aligned}$$

e dise que $\{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\}$ é unha **subsucesión** de $\{\mathbf{x}_k\}$ (ou que $\mathbf{x} \circ \varphi$ é unha **subsucesión** de $\mathbf{x}$).

3.10 NOTA

Se $\varphi: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ é estritamente crecente, entón $\varphi(k) \geq k \quad \forall k \in \mathbb{N}$.

En efecto, por indución:

$\varphi(1) \geq 1$, e se supoñemos que $\varphi(k-1) \geq k-1$, entón

$$k > k-1 \implies \varphi(k) > \varphi(k-1) \geq k-1 \implies \varphi(k) > k-1 \implies \varphi(k) \geq k.$$

3.11 PROPOSICIÓN

Se unha sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ en $X \subset \mathbb{R}^n$ converge a $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$, entón calquera subsucesión $\{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\}$ de $\{\mathbf{x}_k\}$ tamén converge a $\mathbf{x}_0$.

DEMOSTRACIÓN

$$\begin{aligned}\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 &\implies \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in \mathbf{B}(\mathbf{x}_0, \varepsilon) \quad \forall k \geq N \\ &\quad \downarrow \varphi(k) \geq k \geq N \\ \mathbf{x}_{\varphi(k)} &\in \mathbf{B}(\mathbf{x}_0, \varepsilon) \quad \forall k \geq N \\ &\implies \{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\} \rightarrow \mathbf{x}_0.\end{aligned}$$

3.12 LEMA (Construción de sucesións converxentes)

Sexa $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$ e, para cada $k \in \mathbb{N}$, sexa $\mathbf{x}_k \in B(\mathbf{x}_0, 1/k)$. Entón, $\{\mathbf{x}_k\}$ é unha sucesión que converxe a $\mathbf{x}_0$.

DEMOSTRACIÓN

$$\forall k \in \mathbb{N}, \mathbf{x}_k \in B\left(\mathbf{x}_0, \frac{1}{k}\right) \implies d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) < \frac{1}{k},$$

e polo teorema de compresión,

$$\begin{aligned} 0 \leq d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) < \frac{1}{k} &\implies \exists \lim_{k \rightarrow \infty} d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) \text{ e } 0 \leq \lim_{k \rightarrow \infty} d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) \leq \lim_{k \rightarrow \infty} \frac{1}{k} = 0 \\ &\implies \{d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0)\} \rightarrow 0 \implies \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0. \quad \blacksquare \end{aligned}$$

3.13 PROPOSICIÓN

Se $A \subset \mathbb{R}^n$ e $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$, entón

$$\mathbf{x}_0 \in \bar{A} \iff \exists \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } A \mid \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0.$$

DEMOSTRACIÓN

$$\begin{aligned} \implies \mathbf{x}_0 \in \bar{A} &\implies \forall r > 0, B(\mathbf{x}_0, r) \cap A \neq \emptyset \implies \forall k \in \mathbb{N}, B(\mathbf{x}_0, 1/k) \cap A \neq \emptyset \\ &\implies \forall k \in \mathbb{N}, \exists \mathbf{x}_k \in B(\mathbf{x}_0, 1/k) \cap A \\ &\implies \{\mathbf{x}_k\} \subset A \text{ es tal que } \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0. \end{aligned}$$

Lema 3.12

$$\begin{aligned} \impliedby \text{Para probar que } \mathbf{x}_0 \in \bar{A} \text{ imos ver que } \forall r > 0, B(\mathbf{x}_0, r) \cap A \neq \emptyset. \text{ Para isto,} \\ \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 &\implies \text{ dado } \varepsilon = r > 0, \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in B(\mathbf{x}_0, \varepsilon) \forall k \geq N \\ &\implies \mathbf{x}_N \in B(\mathbf{x}_0, \varepsilon) \cap A \xrightarrow{\varepsilon=r} B(\mathbf{x}_0, r) \cap A \neq \emptyset. \quad \blacksquare \end{aligned}$$

3.14 COROLARIO

Se $A \subset \mathbb{R}^n$, entón

$$A \text{ é pechado en } \mathbb{R}^n \iff \forall \{x_k\} \text{ sucesión en } A, [\{x_k\} \rightarrow x_0 \Rightarrow x_0 \in A]$$

DEMOSTRACIÓN

$$\Rightarrow \text{ Se } \{x_k\} \text{ é sucesión en } A, \{x_k\} \rightarrow x_0 \in \mathbb{R}^n \xRightarrow{\text{Proposición 3.13}} x_0 \in \bar{A} \xRightarrow{A \text{ pechado}} x_0 \in A.$$

$\Leftarrow$ Basta ver que $\bar{A} = A$, é dicir, que $\bar{A} \subset A$. Pois ben,

$$x_0 \in \bar{A} \xRightarrow{\text{Proposición 3.13}} \exists \{x_k\} \subset A \mid \{x_k\} \rightarrow x_0 \xRightarrow{\text{hipótese}} x_0 \in A. \quad \blacksquare$$

$$A \text{ non é pechado en } \mathbb{R}^n \iff \exists \{x_k\} \text{ sucesión en } A \mid \{x_k\} \rightarrow x_0 \notin A.$$

3.15 COROLARIO

Se $A \subset \mathbb{R}^n$, entón

$$A \text{ é aberto en } \mathbb{R}^n \iff \forall \{x_k\} \text{ sucesión en } \mathbb{R}^n \setminus A, [\{x_k\} \rightarrow x_0 \Rightarrow x_0 \notin A]$$

$$A \text{ non é aberto en } \mathbb{R}^n \iff \exists \{x_k\} \text{ sucesión en } \mathbb{R}^n \setminus A \mid \{x_k\} \rightarrow x_0 \in A.$$

3.16 COROLARIO

Se $A \subset \mathbb{R}^n$, $x_0 \in \mathbb{R}^n$, entón

$$x_0 \notin \overset{\circ}{A} \iff \exists \{x_k\} \text{ sucesión en } \mathbb{R}^n \setminus A \mid \{x_k\} \rightarrow x_0,$$

$$x_0 \in \overset{\circ}{A} \iff \forall \{x_k\} \text{ sucesión en } \mathbb{R}^n \setminus A, \{x_k\} \not\rightarrow x_0.$$

Séguese da proposición 3.13 e da igualdade $\mathbb{R}^n \setminus \overset{\circ}{A} = \overline{\mathbb{R}^n \setminus A}$.

3.17 PROPOSICIÓN

Sean $A \subset \mathbb{R}^n$, A' o conjunto derivado de A e $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$. Entón,

$$\mathbf{x}_0 \in A' \iff \exists \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } A \quad \left| \quad \begin{array}{l} \mathbf{x}_k \neq \mathbf{x}_0 \quad \forall k \in \mathbb{N}, \\ \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0. \end{array} \right.$$

DEMOSTRACIÓN

$$\begin{aligned} \mathbf{x}_0 \text{ punto de acumulación de } A &\implies \forall r > 0, B^*(\mathbf{x}_0, r) \cap A \neq \emptyset \\ &\implies \forall k \in \mathbb{N}, B^*(\mathbf{x}_0, 1/k) \cap A \neq \emptyset \\ &\implies \forall k \in \mathbb{N}, \exists \mathbf{x}_k \in B^*(\mathbf{x}_0, 1/k) \cap A \\ &\implies \{\mathbf{x}_k\} \subset A \text{ é tal que } \begin{cases} \mathbf{x}_k \neq \mathbf{x}_0 \quad \forall k \in \mathbb{N}, \\ \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0. \end{cases} \end{aligned}$$

Para comprobar que $\mathbf{x}_0$ é punto de acumulación de A temos que ver que $\forall r > 0, B^*(\mathbf{x}_0, r) \cap A \neq \emptyset$. Para isto, como por hipótese existe unha sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ que converge a $\mathbf{x}_0$ e tal que os seus termos están todos en A e son todos distintos de $\mathbf{x}_0$, fixado $\varepsilon = r > 0$ temos

$$\begin{aligned} \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0, \mathbf{x}_k \neq \mathbf{x}_0 \quad \forall k \in \mathbb{N} &\implies \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in B^*(\mathbf{x}_0, r) \quad \forall k \geq N \\ &\implies \mathbf{x}_k \in B^*(\mathbf{x}_0, r) \cap A \quad \forall k \geq N \\ &\implies B^*(\mathbf{x}_0, r) \cap A \neq \emptyset. \end{aligned}$$

3.18 DEFINICIÓN (SUCESIÓN DE CAUCHY)

Unha sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ en $X \subset \mathbb{R}^n$ dise que é unha *sucesión de Cauchy* se

$$\forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_l) < \varepsilon \quad \forall k, l \geq N.$$

3.19 PROPOSICIÓN

Toda sucesión converxente é unha sucesión de Cauchy.

DEMOSTRACIÓN

Sexa $\{\mathbf{x}_k\}$ unha sucesión en $X \subset \mathbb{R}^n$ converxente a un punto $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$, e fixamos $\varepsilon > 0$. Entón,

$$\begin{aligned} \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 &\implies \text{dado } \frac{\varepsilon}{2} > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) < \frac{\varepsilon}{2} \quad \forall k \geq N \\ &\implies \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_l) \leq d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) + d(\mathbf{x}_0, \mathbf{x}_l) < \frac{\varepsilon}{2} + \frac{\varepsilon}{2} = \varepsilon \quad \forall k, l \geq N. \blacksquare \end{aligned}$$

3.20 PROPOSICIÓN

O conxunto de puntos de calquera sucesión de Cauchy (e, polo tanto, de calquera sucesión converxente) é un conxunto acoutado.

DEMOSTRACIÓN

Se $\{\mathbf{x}_k\}$ é unha sucesión de Cauchy,

$$\begin{aligned} \text{dado } \varepsilon = 1 &\implies \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_l) < 1 \quad \forall k, l \geq N \\ &\implies d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_N) = \|\mathbf{x}_k - \mathbf{x}_N\| < 1 \quad \forall k \geq N \\ &\implies \|\mathbf{x}_k\| = \|\mathbf{x}_k - \mathbf{x}_N + \mathbf{x}_N\| \leq \|\mathbf{x}_k - \mathbf{x}_N\| + \|\mathbf{x}_N\| < 1 + \|\mathbf{x}_N\| \quad \forall k \geq N \\ &\implies \|\mathbf{x}_k\| \leq \max\{\|\mathbf{x}_1\|, \dots, \|\mathbf{x}_{N-1}\|, 1 + \|\mathbf{x}_N\|\} = M \quad \forall k \in \mathbb{N} \\ &\implies \{\mathbf{x}_k \mid k \in \mathbb{N}\} \subset B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{0}, M + 1). \quad \blacksquare \end{aligned}$$

3.21 PROPOSICIÓN

Toda subsucesión dunha sucesión de Cauchy é unha sucesión de Cauchy

DEMOSTRACIÓN

Sexa $\{\mathbf{x}_k\}$ unha sucesión de Cauchy e $\{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\}$ unha subsucesión de $\{\mathbf{x}_k\}$, (onde $\varphi: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ é unha aplicación estritamente crecente).

$$\begin{aligned} \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión de Cauchy} &\Rightarrow \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_l) < \varepsilon \quad \forall k, l \geq N \\ &\qquad\qquad\qquad \Downarrow \begin{array}{l} \varphi(k) \geq k \geq N \\ \varphi(l) \geq l \geq N \end{array} \\ &\qquad\qquad\qquad d(\mathbf{x}_{\varphi(k)}, \mathbf{x}_{\varphi(l)}) < \varepsilon \quad \forall k, l \geq N \\ &\Rightarrow \{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\} \text{ sucesión de Cauchy} \quad \blacksquare \end{aligned}$$

3.22 PROPOSICIÓN

Se unha sucesión de Cauchy $\{\mathbf{x}_k\}$ en $X \subset \mathbb{R}^n$ ten unha subsucesión $\{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\}$ que converxe a un punto $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$, entón $\{\mathbf{x}_k\}$ tamén converxe a $\mathbf{x}_0$.

DEMOSTRACIÓN

Temos que demostrar que $\forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) < \varepsilon \quad \forall k \geq N$.

Fixamos $\varepsilon > 0$.

$$\begin{aligned} \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión de Cauchy} &\Rightarrow \text{dado } \frac{\varepsilon}{2} > 0 \exists N_1 \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_l) < \frac{\varepsilon}{2} \quad \forall k, l \geq N_1 \\ \{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\} \rightarrow \mathbf{x}_0 &\Rightarrow \text{dado } \frac{\varepsilon}{2} > 0 \exists N_2 \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_{\varphi(k)}, \mathbf{x}_0) < \frac{\varepsilon}{2} \quad \forall k \geq N_2. \end{aligned}$$

Se $N = \max\{N_1, N_2\}$, e $k \geq N$, entón $\varphi(k) \geq k \geq \max\{N_1, N_2\}$, así que

$$d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_0) \leq \underbrace{d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_{\varphi(k)})}_{k, \varphi(k) \geq N_1} + \underbrace{d(\mathbf{x}_{\varphi(k)}, \mathbf{x}_0)}_{\varphi(k) \geq N_2} < \frac{\varepsilon}{2} + \frac{\varepsilon}{2} = \varepsilon. \quad \blacksquare$$

3.23 DEFINICIÓN

Dise que un conxunto $X \subset \mathbb{R}^n$ é **completo** se toda sucesión de Cauchy en X é converxente en X .

3.24 EXEMPLOS

- (a) $\mathbb{Q}$ non é completo.
- (b) $\mathbb{R} \setminus \mathbb{Q}$ non é completo.
- (c) $\mathbb{R}^+$ non é completo.
- (d) $\mathbb{R}$ é completo.

3.25 TEOREMA (Completeness of $\mathbb{R}^n$)

O espaço euclidiano $\mathbb{R}^n$ é completo.

DEMOSTRACIÓN

Consideramos unha sucesión de Cauchy $\{\mathbf{x}_k\}$ en $\mathbb{R}^n$, e imos comprobar que existe $\mathbf{a} \in \mathbb{R}^n$ tal que $\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{a}$, para o que utilizaremos o carácter completo de $\mathbb{R}$.

Poñemos $\{\mathbf{x}_k\} = \{(x_{k1}, \dots, x_{kn})\}$, e temos as sucesións $\{x_{ki}\}$ de números reais, $1 \leq i \leq n$. Polo lema 3.7, tense

$$|x_{ki} - x_{li}| \leq \|\mathbf{x}_k - \mathbf{x}_l\| = d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_l) \quad \forall k, l \in \mathbb{N}, \quad \forall i = 1, \dots, n, \quad (\star)$$

e polo teorema 3.8,

$$\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{a} = (a_1, \dots, a_n) \iff \{x_{ki}\} \rightarrow a_i \quad \forall i = 1, \dots, n. \quad (\star\star)$$

Por tanto,

$$\begin{aligned} \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión de Cauchy} &\implies \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid d(\mathbf{x}_k, \mathbf{x}_l) < \varepsilon \quad \forall k, l \geq N \\ &\implies \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid |x_{ki} - x_{li}| < \varepsilon \quad \forall k \geq N \\ &\quad (*) \\ &\implies \{x_{ki}\} \text{ é unha sucesión de Cauchy en } \mathbb{R}, \quad \forall i \\ &\implies \exists a_i \in \mathbb{R} \mid \{x_{ki}\} \rightarrow a_i, \quad \forall i \\ &\quad \mathbb{R} \text{ é completo} \\ &\implies \{\mathbf{x}_k\} = \{(x_{k1}, \dots, x_{kn})\} \rightarrow (a_1, \dots, a_n) = \mathbf{a}. \quad \blacksquare \\ &\quad (\star\star) \end{aligned}$$

3.26 PROPOSICIÓN

Se X é un subconxunto de $\mathbb{R}^n$, entón

$$X \text{ é completo} \iff X \text{ é pechado en } \mathbb{R}^n.$$

DEMOSTRACIÓN

É consecuencia inmediata da caracterización ([corolario 3.14](#)) dun conxunto pechado en $\mathbb{R}^n$ como aquel que contén ao límite de cada sucesión converxente de puntos no conxunto e de que $\mathbb{R}^n$ é completo:

Se X é un subconxunto de $\mathbb{R}^n$, entón

$$X \text{ é pechado en } \mathbb{R}^n \iff \forall \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } X, [\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n \Rightarrow \mathbf{x}_0 \in X]$$

$$\iff \forall \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } X, [\{\mathbf{x}_k\} \text{ converxente} \Rightarrow \{\mathbf{x}_k\} \text{ converge en } X]$$

$$\stackrel{\mathbb{R}^n \text{ completo}}{\iff} \forall \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } X, [\{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión de Cauchy} \Rightarrow \{\mathbf{x}_k\} \text{ converge en } X]$$

$$\iff X \text{ é completo.}$$

4. Continuidade

4.1 DEFINICIÓN (APLICACIÓN CONTINUA NUN PUNTO)

Sexan $X \subset \mathbb{R}^n$, $Y \subset \mathbb{R}^m$, $f: X \rightarrow Y$ unha aplicación, $\mathbf{x}_0 \in X$.

Dise que $f: X \rightarrow Y$ é **continua en $\mathbf{x}_0$** se

$$\forall \varepsilon > 0 \exists \delta > 0 \mid \mathbf{x} \in X, d_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, \mathbf{x}_0) < \delta \Rightarrow d_{\mathbb{R}^m}(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{x}_0)) < \varepsilon,$$

equivalentemente, se

$$\forall \varepsilon > 0 \exists \delta > 0 \mid f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset \mathbf{B}_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon).$$

4.2 OBSERVACIÓN

A continuidade de $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ non depende do codominio de f .

Se consideramos a aplicación

$$\tilde{f}: X \rightarrow \mathbb{R}^m$$

$$\mathbf{x} \rightarrow \tilde{f}(\mathbf{x}) = f(\mathbf{x}),$$

e $\mathbf{x}_0 \in X$, tense que f é continua en $\mathbf{x}_0$ se, e só se, $\tilde{f}$ é continua en $\mathbf{x}_0$, xa que, posto que $f(X) \subset Y$,

$$f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset \mathbf{B}_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \iff f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset \mathbf{B}_{\mathbb{R}^m}(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon).$$

Se, ademais, $f(X) \subset Z \subset \mathbb{R}^m$, xtamén ten sentido considerar a aplicación

$\bar{f}: X \rightarrow Z$ dada por $\bar{f}(\mathbf{x}) = f(\mathbf{x})$, e tamén se ten

$$f \text{ é continua en } \mathbf{x}_0 \iff \tilde{f} \text{ é continua en } \mathbf{x}_0 \iff \bar{f} \text{ é continua en } \mathbf{x}_0,$$

xa que

$$f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset \mathbf{B}_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \iff f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset \mathbf{B}_Z(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon).$$

4.3 DEFINICIÓN (APLICACIÓN CONTINUA (globalmente))

Unha aplicación $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é **continua** se f é continua en $\mathbf{x}_0$ para cada punto $\mathbf{x}_0 \in X$.

4.4 EXEMPLOS

Son aplicacións continuas:

- Se $X \subset \mathbb{R}^n$, a aplicación **identidade** en X ,

$$\begin{aligned}\text{id}_X: X &\longrightarrow X \\ \mathbf{x} &\longmapsto \text{id}_X(\mathbf{x}) = \mathbf{x}.\end{aligned}$$

- Se $X \subset Y \subset \mathbb{R}^n$, a **inclusión** de X en Y ,

$$\begin{aligned}\mathbf{i}: X &\hookrightarrow Y \\ \mathbf{x} &\longmapsto \mathbf{i}(\mathbf{x}) = \mathbf{x}.\end{aligned}$$

En particular, a inclusión de X en $\mathbb{R}^n$, $\mathbf{i}: X \hookrightarrow \mathbb{R}^n$.

- As **aplicacións constantes**: se $X \subset \mathbb{R}^n$, $Y \subset \mathbb{R}^m$, para calquera punto $\mathbf{y}_0 \in Y$, a aplicación constante

$$\begin{aligned}\text{cte}_{\mathbf{y}_0}: X &\longrightarrow Y \\ \mathbf{x} &\longmapsto \mathbf{y}_0.\end{aligned}$$

O seguinte teorema será moi útil para comprobar, dunha forma simple, o carácter aberto e o carácter pechado de subconxuntos de $\mathbb{R}^n$.

4.5 TEOREMA (Caracterizacións da continuidade global)

Sexa $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ unha aplicación. Entón, as seguintes propiedades son equivalentes:

- (a) A aplicación $f: X \rightarrow Y$ é continua.
- (b) A imaxe inversa $f^{-1}(V)$ de cada aberto V en Y é un aberto en X .
- (c) A imaxe inversa $f^{-1}(F)$ de cada pechado F en Y é un pechado en X .

DEMOSTRACIÓN

(a) $\Rightarrow$ (b) Consideramos un aberto V en Y e imos comprobar que $f^{-1}(V)$ é aberto en X , é dicir, que todo punto $\mathbf{x}_0 \in f^{-1}(V)$ é centro dunha bóla aberta relativa a X contida en $f^{-1}(V)$.

$$\begin{aligned} \mathbf{x}_0 \in f^{-1}(V) &\implies f(\mathbf{x}_0) \in V \implies \exists \varepsilon > 0 \mid \mathbf{B}_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \subset V \\ &\stackrel{(a)}{\implies} \exists \delta > 0 \mid f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset \mathbf{B}_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \subset V \\ &\implies \exists \delta > 0 \mid \mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta) \subset f^{-1}\left(f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta))\right) \subset f^{-1}(V). \end{aligned}$$

(b) $\Rightarrow$ (a) Sexa $\mathbf{x}_0 \in X$, e dado $\varepsilon > 0$ imos comprobar que existe $\delta > 0$ tal que $f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset \mathbf{B}_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon)$.

$$\begin{aligned} V = \mathbf{B}_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \text{ aberto en } Y, f(\mathbf{x}_0) \in V &\stackrel{(b)}{\implies} \mathbf{x}_0 \in f^{-1}(V) \text{ aberto en } X \\ &\implies \exists \delta > 0 \mid \mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta) \subset f^{-1}(V) \\ &\implies f(\mathbf{B}_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset f(f^{-1}(V)) \subset V = \mathbf{B}_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon). \end{aligned}$$

(b) $\Leftrightarrow$ (c) séguese de que $\forall C \subset Y, f^{-1}(Y \setminus C) = X \setminus f^{-1}(C)$ e de que os subconjuntos pechados de Y (e de X) son complementarios dos abertos en Y (e en X , respectivamente). ■

4.6 PROPOSICIÓN

Sexan $X \subset \mathbb{R}^n$, $Y \subset \mathbb{R}^m$, $Z \subset \mathbb{R}^l$, e consideremos as aplicacións $f: X \rightarrow Y$, $g: Y \rightarrow Z$. Se f é continua en $\mathbf{x}_0 \in X$ e g é continua en $\mathbf{y}_0 = f(\mathbf{x}_0) \in Y$, entón $g \circ f: X \rightarrow Z$ é continua en $\mathbf{x}_0$.

DEMOSTRACIÓN

Temos que probar que

$$\forall \varepsilon > 0 \exists \delta > 0 \mid (g \circ f)(B_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset B_Z((g \circ f)(\mathbf{x}_0), \varepsilon).$$

Para isto tomamos $\varepsilon > 0$, e temos:

$$g \text{ continua en } \mathbf{y}_0 \implies \exists \eta > 0 \mid g(B_Y(\mathbf{y}_0, \eta)) \subset B_Z((g(\mathbf{y}_0), \varepsilon)), \quad (*)$$

e se agora tomamos $\eta > 0$,

$$f \text{ continua en } \mathbf{x}_0 \implies \exists \delta > 0 \mid f(B_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset B_Y((f(\mathbf{x}_0), \eta). \quad (**)$$

Polo tanto,

$$(g \circ f)(B_X(\mathbf{x}_0, \delta)) = g\left(f(B_X(\mathbf{x}_0, \delta))\right) \underset{(**)}{\subset} g(B_Y(f(\mathbf{x}_0), \eta)) \underset{(*)}{\subset} B_Z(g(f(\mathbf{x}_0)), \varepsilon). \quad \blacksquare$$

4.7 COROLARIO

Se $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ e $g: Y \subset \mathbb{R}^m \rightarrow Z \subset \mathbb{R}^l$ son aplicacións continuas, entón a composición $g \circ f: X \rightarrow Z$ tamén é continua.

4.8 TEOREMA (Caracterización secuencial da continuidade)

Sexa $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ unha aplicación e $\mathbf{x}_0 \in X$. Entón, f é continua en $\mathbf{x}_0$ se, e só se, f é **secuencialmente continua en $\mathbf{x}_0$** , é dicir,

$$\forall \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } X, [\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \Rightarrow \{f(\mathbf{x}_k)\} \rightarrow f(\mathbf{x}_0)].$$

DEMOSTRACIÓN

Supoñamos que $f: X \rightarrow Y$ é continua en $\mathbf{x}_0$. Consideramos unha sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ en X que converxe a $\mathbf{x}_0$ e imos comprobar que a sucesión $\{f(\mathbf{x}_k)\}$ en Y converxe a $f(\mathbf{x}_0)$. Para isto, tomamos $\varepsilon > 0$ e temos que atopar un número natural N tal que, a partir del, todos os termos da sucesión $\{f(\mathbf{x}_k)\}$ están en $B_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon)$:

$$\left. \begin{aligned} f \text{ é continua en } \mathbf{x}_0 &\implies \text{ dado } \varepsilon > 0 \exists \delta > 0 \mid f(B_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \subset B_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \\ \{\mathbf{x}_k\} \subset X, \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 &\implies \text{ dado } \delta > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_k \in B_X(\mathbf{x}_0, \delta) \forall k \geq N \end{aligned} \right\}$$

$$\implies \forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N} \mid f(\mathbf{x}_k) \in B_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \forall k \geq N$$

$$\implies \{f(\mathbf{x}_k)\} \rightarrow f(\mathbf{x}_0).$$

Para probar a implicación recíproca, supoñemos que f non é continua en $\mathbf{x}_0$ e imos ver que nese caso f non é secuencialmente continua en $\mathbf{x}_0$. Usaremos a construción de sucesións converxentes no lema 3.9 para obter unha sucesión en X que converxe a $\mathbf{x}_0$ pero tal que a sucesión das imaxes non converxe a $f(\mathbf{x}_0)$:

$$\begin{aligned} f \text{ non é continua en } \mathbf{x}_0 &\implies \exists \varepsilon > 0 \mid \forall \delta > 0, f(B_X(\mathbf{x}_0, \delta)) \not\subset B_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \\ &\implies \forall k \in \mathbb{N}, \text{ dado } \delta_k = \frac{1}{k} \exists \mathbf{x}_k \in B_X(\mathbf{x}_0, \delta_k) \mid f(\mathbf{x}_k) \notin B_Y(f(\mathbf{x}_0), \varepsilon) \\ &\stackrel{3.9}{\implies} \exists \varepsilon > 0 \text{ e } \exists \{\mathbf{x}_k\} \subset X \mid \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0, \text{ pero } d(f(\mathbf{x}_k), f(\mathbf{x}_0)) \geq \varepsilon \forall k \\ &\implies \exists \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } X \mid \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \text{ pero } \{f(\mathbf{x}_k)\} \not\rightarrow f(\mathbf{x}_0) \\ &\implies f \text{ non é secuencialmente continua en } \mathbf{x}_0. \end{aligned}$$

4.9 DEFINICIÓN (PROYECCIONES)

Para cada $i = 1, \dots, n$, a **proyección** i -ésima de $\mathbb{R}^n$ é a aplicación

$$\begin{aligned}\pi_i: \mathbb{R}^n &\longrightarrow \mathbb{R} \\ \mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n) &\longmapsto \pi_i(\mathbf{x}) = x_i.\end{aligned}$$

4.10 PROPOSICIÓN

Cada proyección $\pi_i: \mathbb{R}^n \longrightarrow \mathbb{R}$ é unha aplicación continua.

DEMOSTRACIÓN

Para probar que cada π_i é secuencialmente continua imos utilizar que unha sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ en $\mathbb{R}^n$ converge a un punto $\mathbf{a} = (a_1, \dots, a_n)$ se, e só se, cada sucesión de compoñentes i -ésimas $\{\mathbf{x}_{ki}\}$ converge a a_i (teorema 3.8).

Sexa $\mathbf{a} = (a_1, \dots, a_n) \in \mathbb{R}^n$ e sexa $\{\mathbf{x}_k\} = \{(x_{k1}, \dots, x_{kn})\}$ unha sucesión en $\mathbb{R}^n$ que converge a $\mathbf{a}$. Entón

$$\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{a} \xrightarrow[3.8]{\implies} \{\mathbf{x}_{ki}\} \rightarrow a_i \quad \forall i \implies \{\pi_i(\mathbf{x}_k)\} \rightarrow \pi_i(\mathbf{a}) \quad \forall i,$$

logo π_i é secuencialmente continua para cada $i = 1, \dots, n$. ■

4.11 DEFINICIÓN (COMPOÑENTES DUNHA APLICACIÓN)

Sexa $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^m$ unha aplicación. Para cada $j = 1, \dots, m$, a **compoñente** j -ésima de f é a composición

$$\begin{array}{ccc} & \overset{f_j = \pi_j \circ f}{\frown} & \\ X \subset \mathbb{R}^n & \xrightarrow{f} & \mathbb{R}^m \xrightarrow{\pi_j} \mathbb{R} \\ & \searrow & \nearrow \\ & \mathbf{x} \longmapsto & f(\mathbf{x}) \longmapsto f_j(\mathbf{x}) = \pi_j(f(\mathbf{x})), \end{array}$$

así que $f(\mathbf{x}) = (f_1(\mathbf{x}), \dots, f_m(\mathbf{x}))$, e tamén se escribe $\underline{f} = (\underline{f}_1, \dots, \underline{f}_m)$.

4.12 PROPOSICIÓN

Sea $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^m$ e $\mathbf{x}_0 \in X$, entón f é continua en $\mathbf{x}_0$ se, e só se, o é cada compoñente:

$$f = (f_1, \dots, f_m) \text{ é continua en } \mathbf{x}_0 \iff f_j = \pi_j \circ f \text{ é continua en } \mathbf{x}_0 \quad \forall j.$$

DEMOSTRACIÓN

$\Rightarrow$

$$\left. \begin{array}{l} f \text{ é continua en } \mathbf{x}_0 \in X \subset \mathbb{R}^n \\ \pi_j \text{ é continua en } f(\mathbf{x}_0) \in \mathbb{R}^m \end{array} \right\} \implies f_j = \pi_j \circ f \text{ é continua en } \mathbf{x}_0.$$

$\Leftarrow$ Supoñemos que cada f_j é continua ($j = 1, \dots, m$) en $\mathbf{x}_0$ e imos ver que o é f comprobando que é secuencialmente continua en $\mathbf{x}_0$.

$$\left. \begin{array}{l} \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } X, \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \\ f_j \text{ é continua en } \mathbf{x}_0 \in X \end{array} \right\} \implies \{f_j(\mathbf{x}_k)\} \rightarrow f_j(\mathbf{x}_0)$$
$$\stackrel{3.8}{\implies} \{f(\mathbf{x}_k)\} = \{(f_1(\mathbf{x}_k), \dots, f_m(\mathbf{x}_k))\} \rightarrow (f_1(\mathbf{x}_0), \dots, f_m(\mathbf{x}_0)) = f(\mathbf{x}_0),$$

conque f é secuencialmente continua en $\mathbf{x}_0$. ■

4.13 COROLARIO

Unha aplicación $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^m$ é continua se, e só se, o é cada compoñente $f_j: X \rightarrow \mathbb{R}$, $j = 1, \dots, m$.

4.14 OBSERVACIÓN

Como consecuencia da proposición e corolario anteriores, estudar a continuidade de aplicacións definidas en subconxuntos de $\mathbb{R}^n$ con valores en $\mathbb{R}^m$ (ou en subconxuntos de $\mathbb{R}^m$) equivale a estudar a continuidade de funcións con valores en $\mathbb{R}$. Para isto, é útil ter en conta que se $f, g: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$ son funcións continuas (en $\mathbf{x}_0 \in X$) tamén son continuas (en $\mathbf{x}_0$) as funcións

$$X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$$

$$f + g: \mathbf{x} \mapsto (f + g)(\mathbf{x}) = f(\mathbf{x}) + g(\mathbf{x}),$$

$$f \cdot g: \mathbf{x} \mapsto (f \cdot g)(\mathbf{x}) = f(\mathbf{x})g(\mathbf{x}),$$

$$\text{se } \lambda \in \mathbb{R}, \quad \lambda f: \mathbf{x} \mapsto (\lambda f)(\mathbf{x}) = \lambda f(\mathbf{x}),$$

$$\text{se } g(\mathbf{x}) \neq 0 \forall \mathbf{x} \in X, \quad \frac{f}{g}: \mathbf{x} \mapsto \frac{f}{g}(\mathbf{x}) = \frac{f(\mathbf{x})}{g(\mathbf{x})}.$$

En efecto, por exemplo $f + g$ é secuencialmente continua en $\mathbf{x}_0$, xa que para calquera sucesión en X tal que $\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0$, tense

$$\{(f + g)(\mathbf{x}_k)\} = \{f(\mathbf{x}_k) + g(\mathbf{x}_k)\} \rightarrow f(\mathbf{x}_0) + g(\mathbf{x}_0) = (f + g)(\mathbf{x}_0),$$

posto que o límite da suma de dúas sucesións converxentes de números reais é a suma dos límites. De modo análogo, tense a continuidade en cada un dos outros casos.

4.15 PROPOSICIÓN

Se $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é unha aplicación continua e $A \subset X$, entón a **restrición** de f a A , $f|_A: A \rightarrow Y$, tamén é continua.

DEMOSTRACIÓN

É consecuencia inmediata de que $f|_A = f \circ i$ é composición de dúas aplicacións continuas,

$$\begin{array}{ccc} A & \xleftarrow{i} & X \xrightarrow{f} Y \\ x & \longmapsto & x \longmapsto f(x) \end{array}$$

■

4.16 OBSERVACIÓN

Se $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é unha aplicación continua, entón a súa restrición a calquera subconxunto A de X é continua en todos os puntos de A .

Agora ben, pode suceder que $f: X \rightarrow Y$ sexa tal que a súa restrición $f|_A: A \rightarrow Y$ sexa continua para algún subconxunto A de X pero que f non sexa continua en puntos de A .

Por exemplo, a función de Dirichlet

$$\begin{aligned} f: \mathbb{R} &\longrightarrow \mathbb{R} \\ x &\longmapsto f(x) = \begin{cases} 1 & \text{se } x \in \mathbb{Q}, \\ 0 & \text{se } x \in \mathbb{R} \setminus \mathbb{Q}, \end{cases} \end{aligned}$$

é tal que as súas restricións $f|_{\mathbb{Q}}: \mathbb{Q} \rightarrow \mathbb{R}$ e $f|_{\mathbb{R} \setminus \mathbb{Q}}: \mathbb{R} \setminus \mathbb{Q} \rightarrow \mathbb{R}$ son continuas (son aplicacións constantes) pero f non é continua en ningún punto de $\mathbb{R}$.

Non obstante, cúmprese que se A é aberto en X e $f|_A$ é continua, entón f é continua en todos os puntos de A , como se ve na seguinte proposición.

4.17 PROPOSICIÓN

Sea $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^n$ unha aplicación.

Se A é aberto en X e $f|_A: A \rightarrow Y$ é continua, entón f é continua en todos os puntos de A .

DEMOSTRACIÓN

Sea $x_0 \in A$ e vexamos que se $f|_A$ é continua en x_0 , entón f é continua en x_0 , é dicir, que

$$\forall \varepsilon > 0 \exists \delta > 0 \mid f(B_X(x_0, \delta)) \subset B_Y(f(x_0), \varepsilon).$$

Dado $\varepsilon > 0$,

$$f|_A \text{ continua en } x_0 \implies \exists \delta_1 > 0 \mid f|_A(B_A(x_0, \delta_1)) \subset B_Y(f(x_0), \varepsilon).$$

Agora,

$B_A(x_0, \delta_1) = B_{\mathbb{R}^n}(x_0, \delta_1) \cap A \stackrel{A \subseteq X}{=} B_{\mathbb{R}^n}(x_0, \delta_1) \cap X \cap A = B_X(x_0, \delta_1) \cap A$ é aberto en X , (porque é a intersección de dous abertos en X), logo

$$\exists \delta > 0 \mid B_X(x_0, \delta) \subset B_A(x_0, \delta_1)$$

$\Downarrow$

$$f(B_X(x_0, \delta)) \subset f(B_A(x_0, \delta_1)) = f|_A(B_A(x_0, \delta_1)) \subset B_Y(f(x_0), \varepsilon). \quad \blacksquare$$

4.18 EXEMPLO

A aplicación

$$f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$$

$$x \mapsto f(x) = \begin{cases} 1 & \text{se } x > 0, \\ 0 & \text{se } x \leq 0, \end{cases}$$

é continua en todos os puntos de $A = (0, +\infty)$ e de $B = (-\infty, 0)$, posto que A e B son abertos en $\mathbb{R}$ e

$$f|_A: x \in A \mapsto 1 \in \mathbb{R} \quad \text{e} \quad f|_B: x \in B \mapsto 0 \in \mathbb{R}$$

son aplicacións continuas, xa que son constantes.

4.19 EXERCICIO

Consideramos a aplicación $f: X = \mathbb{R}^2 \rightarrow Y = \mathbb{R}$ dada por

$$f(x, y) = \begin{cases} x & \text{se } xy > 0, \\ 0 & \text{se } xy \leq 0. \end{cases}$$

Utilizando a proposición anterior próbase que f é continua en todos os puntos de $\{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid xy \neq 0\}$.

SOLUCIÓN

Sexan

$$U = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid xy > 0\}, \quad V = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid xy < 0\}.$$

Estos dous conxuntos son abertos en $\mathbb{R}^2$; un modo de comprobalo consiste en utilizar a caracterización da continuidade (teorema 4.5), mostrando que se poden escribir como imaxes inversas de abertos, neste caso en $\mathbb{R}$, por algunha aplicación continua. En efecto, se consideramos a aplicación $h: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ dada por

$$h(x, y) = xy,$$

entón h é continua, xa que $h = \pi_1 \pi_2$ é produto de dúas aplicacións continuas, e

$$U = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid h(x, y) > 0\} = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid h(x, y) \in (0, +\infty)\} = h^{-1}(0, +\infty),$$

$$V = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid h(x, y) < 0\} = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid h(x, y) \in (-\infty, 0)\} = h^{-1}(-\infty, 0).$$

Agora, $f|_U = (\pi_1)|_U$ é continua xa que é a restricción da proxección π_1 a U , e posto que U é aberto en $\mathbb{R}^2$, f é continua en todos os puntos de U .

Ademais, $f|_V$ é a aplicación constante 0, logo é continua e, posto que V é aberto en $\mathbb{R}^2$, f tamén é continua en todos os puntos de V .

Conclúese que f é continua en cada punto $(x, y) \in \mathbb{R}^2$ tal que $xy \neq 0$ (aínda que hai máis puntos de $\mathbb{R}^2$ nos que f é continua!).

4.20 DEFINICIÓN (APLICACIÓN COMBINADA)

Sexan $X \subset \mathbb{R}^n$, $Y \subset \mathbb{R}^m$, e supoñamos que A e B son subconxuntos de X tales que $A \cup B = X$. Se $g: A \rightarrow Y$ e $h: B \rightarrow Y$ son aplicacións tales que $g|_{A \cap B} = h|_{A \cap B}$, entón está ben definida a aplicación $f: X \rightarrow Y$ dada por

$$f(x) = \begin{cases} g(x) & \text{se } x \in A, \\ h(x) & \text{se } x \in B, \end{cases}$$

e dise que f é a **aplicación combinada** de g e h .

4.21 EXEMPLO

A aplicación

$$f: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R} \\ (x, y) \mapsto \begin{cases} x^2 - y^2 + 1 & \text{se } y \geq x, \\ e^{x-y} & \text{se } y \leq x, \end{cases}$$

é a aplicación combinada das aplicacións

$$g: A = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid y \geq x\} \rightarrow \mathbb{R} \\ (x, y) \mapsto x^2 - y^2 + 1,$$

e

$$h: B = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid y \leq x\} \rightarrow \mathbb{R} \\ (x, y) \mapsto e^{x-y}.$$

4.22 PROPOSICIÓN

Sexa $f: X = A \cup B \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ a aplicación combinada de $g: A \rightarrow Y$ e $h: B \rightarrow Y$ e supoñamos que g e h son continuas.

- (1) Se A e B son pechados en X , entón f é continua.
- (2) Se A e B son abertos en X , entón f é continua.

DEMOSTRACIÓN

(1) Sexa F un pechado en Y e vexamos que a súa imaxe inversa por f é un pechado en X .

$$\begin{aligned} f^{-1}(F) &= \{ \mathbf{x} \in X = A \cup B \mid f(\mathbf{x}) \in F \} \\ &= \{ \mathbf{x} \in A \mid f(\mathbf{x}) = g(\mathbf{x}) \in F \} \cup \{ \mathbf{x} \in B \mid f(\mathbf{x}) = h(\mathbf{x}) \in F \} \\ &= g^{-1}(F) \cup h^{-1}(F). \end{aligned}$$

Agora,

$$\left. \begin{array}{l} g: A \rightarrow Y \text{ continua} \xRightarrow[F \text{ pechado en } Y]{} g^{-1}(F) \text{ pechado en } A \xRightarrow[A \text{ pechado en } X]{} g^{-1}(F) \text{ pechado en } X \\ h: B \rightarrow Y \text{ continua} \xRightarrow[F \text{ pechado en } Y]{} h^{-1}(F) \text{ pechado en } B \xRightarrow[B \text{ pechado en } X]{} h^{-1}(F) \text{ pechado en } X \end{array} \right\}$$
$$\implies f^{-1}(F) = g^{-1}(F) \cup h^{-1}(F) \text{ é pechado en } X.$$

(2) A proba sería como a anterior cambiando “pechado” por “aberto”. Ou ben, pode obterse directamente como consecuencia de que $g = f|_A$, $h = f|_B$ e da proposición 4.17, é dicir, usando que se a restrición de f ao aberto A e ao aberto B en X é continua, entón f é continua en todos os puntos de cada aberto. ■

4.23 DEFINIÇÃO (APLICACIÓN UNIFORMEMENTE CONTINUA)

Unha aplicación $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é *uniformemente continua* se

$$\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 \mid \mathbf{x}, \mathbf{y} \in X, d_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, \mathbf{y}) < \delta \Rightarrow d_{\mathbb{R}^m}(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{y})) < \varepsilon.$$

4.24 OBSERVACIÓNS

Toda aplicación uniformemente continua é continua xa que se $f: X \rightarrow Y$ é uniformemente continua, entón, para cada punto $\mathbf{x} \in X$,

$$\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 \mid \mathbf{y} \in X, d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) < \delta \Rightarrow d(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{y})) < \varepsilon.$$

Ademais, dise que $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é *lipschitziana* se existe $M \in \mathbb{R}$, $M \geq 0$, tal que

$$d_{\mathbb{R}^m}(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{y})) \leq M d_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \quad \forall \mathbf{x}, \mathbf{y} \in X,$$

e M chámase unha *constante de Lipschitz*; se $M < 1$ tamén se di que f é unha *aplicación contractiva*.

Toda aplicación lipschitziana é uniformemente continua.

4.25 EXERCICIO

Se $f: X \rightarrow Y$ é unha aplicación uniformemente continua e $\{\mathbf{x}_k\}$ é unha sucesión de Cauchy en X , entón $\{f(\mathbf{x}_k)\}$ é unha sucesión de Cauchy en Y .

4.26 OBSERVACIÓN

Se unha aplicación $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é continua, entón a imaxe inversa de calquera aberto (ou pechado) en Y é un aberto (ou pechado) en X . Pero a imaxe directa dun aberto ou pechado en X por unha aplicación continua pode non ser nin aberto nin pechado en Y .

4.27 EXEMPLOS

- A aplicación $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ definida por $f(x) = x^2$ é continua e $A = (-1, 1)$ é aberto en $\mathbb{R}$, pero $f(A) = [0, 1)$ non é aberto en $\mathbb{R}$.
- A aplicación $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ dada por $f(x) = e^x$ é continua e $B = (-\infty, 0]$ é pechado en $\mathbb{R}$, pero $f(B) = (0, 1]$ non é pechado en $\mathbb{R}$.

4.28 DEFINICIÓNS (APLICACIÓNS ABERTAS, PECHADAS)

Sexa $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$.

f é unha aplicación **aberta** : $\iff [\forall U$ aberto en $X \Rightarrow f(U)$ aberto en Y];

f é unha aplicación **pechada** : $\iff [\forall F$ pechado en $X \Rightarrow f(F)$ pechado en Y].

4.29 EXEMPLO

Sexa $A \subset X \subset \mathbb{R}^n$ e $i: A \rightarrow X$ a inclusión.

- Se A é aberto en X , entón a inclusión i é aberta.
- Se A é pechado en X , entón a inclusión i é pechada.

4.30 NOTA

Se a aplicación $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é bixectiva, entón f é aberta se, e só se, f é pechada. Isto é consecuencia inmediata de que para unha aplicación bixectiva $f: X \rightarrow Y$, tense

$$\forall A \subset X, \quad f(X \setminus A) = Y \setminus f(A).$$

4.31 DEFINICIÓN (HOMEOMORFISMO)

Sexan $X \subset \mathbb{R}^n$, $Y \subset \mathbb{R}^m$. Unha aplicación $f: X \rightarrow Y$ dise que é un **homeomorfismo** se é bixectiva, continua e a súa inversa $f^{-1}: Y \rightarrow X$ tamén é continua.

4.32 NOTA

$$f: X \rightarrow Y \text{ é un homeomorfismo} \iff \begin{cases} f \text{ é bixectiva} \\ f \text{ é continua} \\ f \text{ é aberta} \end{cases} \iff \begin{cases} f \text{ é bixectiva} \\ f \text{ é continua} \\ f \text{ é pechada.} \end{cases}$$

4.33 DEFINICIÓN (CONXUNTOS HOMEOMORFOS)

Se existe un homeomorfismo $f: X \rightarrow Y$ dise que os conxuntos X e Y son **homeomorfos** e escribiremos $X \approx Y$.

4.34 NOTA

A relación $\approx$ (“*ser homeomorfos*”) é unha relación de equivalencia na familia de todos os subconxuntos de todos os espazos euclidianos; é dicir, se X, Y, Z son subconxuntos de espazos euclidianos de calquera dimensión, tense

$$(1) X \approx X; (2) X \approx Y \Rightarrow Y \approx X; (3) X \approx Y, Y \approx Z \Rightarrow X \approx Z,$$

como consecuencia, respectivamente, de que **a identidade é un homeomorfismo**, **a inversa dun homeomorfismo tamén o é**, e **a composición de homeomorfismos é un homeomorfismo** (téñase en conta que se f e g son bixectivas, entón $(g \circ f)^{-1} = f^{-1} \circ g^{-1}$).

4.35 EXEMPLO

Todos os intervalos pechados acoutados en $\mathbb{R}$ son homeomorfos entre si.

Posto que a relación $\approx$ é de equivalencia, basta comprobar que todos os intervalos pechados son homeomorfos ao intervalo $[0, 1]$.

Pois ben, para cada $a, b \in \mathbb{R}$, $a < b$, as aplicacións

$$\begin{aligned} [0, 1] &\xrightarrow{f} [a, b] & [a, b] &\xrightarrow{g} [0, 1] \\ t &\mapsto a + t(b - a), & s &\mapsto \frac{s - a}{b - a}, \end{aligned}$$

son tales que $g = f^{-1}$, así que son bixectivas; e tamén son continuas, logo f é un homeomorfismo e $[0, 1] \approx [a, b]$.

4.36 EXEMPLO

Todos os intervalos abertos (acoutados ou non) de números reais son homeomorfos entre si e homeomorfos a $\mathbb{R} = (-\infty, +\infty)$.

En efecto, téñense os seguintes homeomorfismos:

$$\begin{aligned} (0, 1) &\xrightarrow{f} (a, b) & \mathbb{R} &\xrightarrow{g} (-1, 1) \\ t &\mapsto a + t(b - a), & x &\mapsto \frac{x}{1 + |x|}, \\ \frac{s - a}{s - b} &\longleftarrow s & \frac{y}{1 - |y|} &\longleftarrow y \end{aligned}$$

que mostran que todos os intervalos abertos acoutados son homeomorfos entre si e homemorfos a $\mathbb{R}$. E tamén son homeomorfos a todos os intervalos abertos non acoutados:

$$\begin{aligned} \mathbb{R} &\longrightarrow (0, +\infty) \longrightarrow (a, +\infty) \longrightarrow (-\infty, -a) \\ t &\mapsto e^t & y &\mapsto -y \\ \log x &\longleftarrow x & \mapsto &x + a \end{aligned}$$

4.37 EJEMPLO

Un homeomorfismo entre los intervalos $(0, 1]$ e $[1, +\infty)$:

$$\begin{aligned} (0, 1] &\xrightarrow{h} [1, +\infty) \\ t &\mapsto 1/t \\ 1/s &\longleftarrow s \end{aligned}$$

4.38 EJERCICIO

Todos los intervalos de la forma $[a, b)$, $(a, b]$, $[a, +\infty)$ e $[-\infty, b)$ son homeomorfos entre sí.

4.39 EJEMPLO

Son homeomorfismos:

- $\forall \mathbf{v} \in \mathbb{R}^n$, a *traslación* (con respecto a $\mathbf{v}$) $T_{\mathbf{v}}: \mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbf{x} + \mathbf{v}$, $T_{\mathbf{v}}^{-1} = T_{-\mathbf{v}}$,
- $\forall \lambda \in \mathbb{R}^+$, a *homotecia* (de razón λ) $H_{\lambda}: \mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \rightarrow \lambda \cdot \mathbf{x}$, $H_{\lambda}^{-1} = H_{1/\lambda}$.

4.40 EJEMPLO

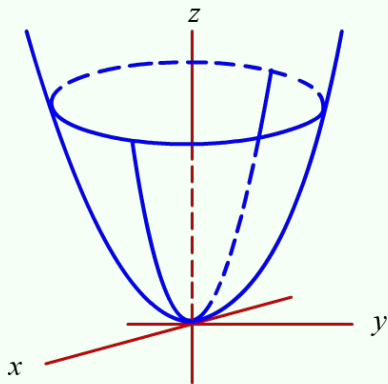
Todas las bolas abiertas en $\mathbb{R}^n$ son homeomorfas entre sí e homeomorfas a $\mathbb{R}^n$.

$$\begin{aligned} f: B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{0}, 1) &\xrightarrow{\approx} B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{a}, r) & g: B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{0}, 1) &\xrightarrow{\approx} \mathbb{R}^n \\ \mathbf{x} &\longmapsto r\mathbf{x} + \mathbf{a}, & \mathbf{x} &\longmapsto \frac{\mathbf{x}}{1 - \|\mathbf{x}\|}, \\ \frac{1}{r}(\mathbf{y} - \mathbf{a}) &\longleftarrow \mathbf{y} & \frac{\mathbf{y}}{1 + \|\mathbf{y}\|} &\longleftarrow \mathbf{y} \end{aligned}$$

4.41 EJERCICIO

Todas las bolas cerradas en $\mathbb{R}^n$ son homeomorfas entre sí.

4.42 EJEMPLO

$\mathbb{R}^2$ e o paraboloides $P = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 \mid z = x^2 + y^2\}$ son homeomorfos. En efecto, a aplicación

$$f: P \subset \mathbb{R}^3 \longrightarrow \mathbb{R}^2$$
$$(x, y, z) \longmapsto f(x, y, z) = (x, y),$$

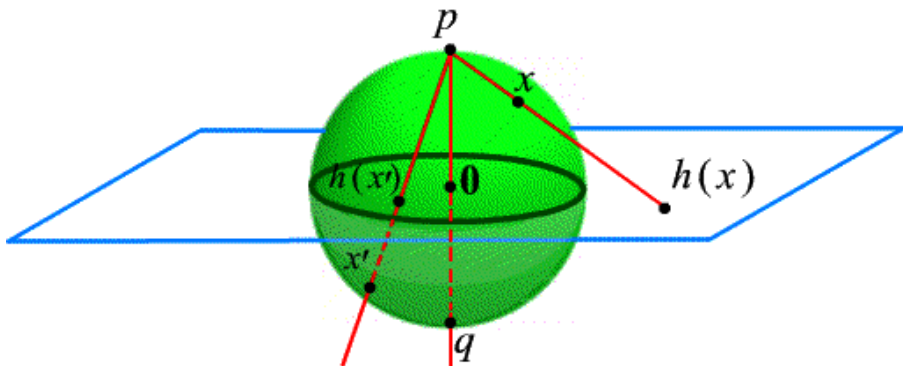
é bixectiva: A aplicación

$$g: \mathbb{R}^2 \longrightarrow P \subset \mathbb{R}^3$$
$$(x, y) \longmapsto g(x, y) = (x, y, x^2 + y^2),$$

é tal que $g \circ f = \text{id}_P$ e $f \circ g = \text{id}_{\mathbb{R}^2}$, así que $g = f^{-1}$, e tanto f como f^{-1} son continuas (o son as componentes de cada unha). Logo f é un homeomorfismo (e tamén f^{-1}) e $P \approx \mathbb{R}^2$.

4.43 EXERCICIO

Sexa $\mathbf{p} = (0, \dots, 0, 1) \in \mathbb{R}^{n+1}$ o polo norte da esfera $\mathbb{S}^n$. Defínese unha aplicación $h: \mathbb{S}^n \setminus \{\mathbf{p}\} \rightarrow \mathbb{R}^n$, chamada *proxección estereográfica*, como segue: se $\mathbf{x}$ é un punto de $\mathbb{S}^n \setminus \{\mathbf{p}\}$, entón $h(\mathbf{x})$ é o punto de intersección da recta determinada por $\mathbf{p}$ e $\mathbf{x}$ con $\mathbb{R}^n$ (considerado como o subconxunto $\mathbb{R}^n \times \{\mathbf{0}\}$ de $\mathbb{R}^{n+1}$). Constrúe h e probade que é un homeomorfismo.

4.44 NOTA

Unha propiedade $\mathcal{P}$ aplicable a subconxuntos de espazos euclidianos (ou, dun modo máis xeral, a espazos topolóxicos) dise que é unha **propiedade topolóxica** se é invariante por homeomorfismos, é dicir, se se verifica

$$X \text{ satisface } \mathcal{P}, X \approx Y \Rightarrow Y \text{ satisface } \mathcal{P}.$$

4.45 EXEMPLOS

- “Ser finito” e “ser numerable” son propiedades topolóxicas, xa que se existe unha aplicación bixectiva entre dous conxuntos, entón ambos teñen o mesmo cardinal.
- “Ser acoutado” non é unha propiedade topolóxica. Por exemplo, $\mathbb{R} \approx (-1, 1)$, pero $(-1, 1)$ é acoutado e $\mathbb{R}$ non é acoutado.
- “Ser completo” non é unha propiedade topolóxica. Por exemplo, $\mathbb{R} \approx (-1, 1)$, pero $\mathbb{R}$ é completo e $(-1, 1)$ non é completo (xa que non é pechado en $\mathbb{R}$).
- “Ser discreto” é unha propiedade topolóxica, xa que se $X \approx Y$ e X é discreto, entón Y tamén é discreto, pois se $f: X \rightarrow Y$ é un homeomorfismo, en particular f é bixectiva, e calquera subconxunto de Y é imaxe directa por f (aberta) dalgún subconxunto de X (que sempre é aberto en X), así que todo subconxunto de Y é aberto en Y .

5. Conexión

Ser **conexo** significa “non estar separado” en partes disxuntas. Houbo diversas definicións matemáticas deste concepto, pero hoxe en día hai unha definición universalmente aceptada, segundo a cal,

un subconxunto X de $\mathbb{R}^n$ **non é conexo** se se pode separar dunha forma natural por certo tipo de subconxuntos disxuntos non baleiros U e V tales que a súa unión é X , así que vai ser que X **non é conexo** se

$$\exists U, V \text{ abertos en } X \text{ tales que } \begin{aligned} X &= U \cup V, & U \cap V &= \emptyset \\ U &\neq \emptyset, & V &\neq \emptyset. \end{aligned}$$

5.1 DEFINICIÓN (SEPARACIÓN)

Unha **separación** dun conxunto $X \subset \mathbb{R}^n$ é un par (non ordenado) $U|V$ de subconxuntos de X tales que

- U e V son abertos en X ,
- $X = U \cup V$,
- $U \cap V = \emptyset$.

5.2 NOTA

Unha separación $U|V$ de X dise que é **a separación trivial** de X se

$$U = \emptyset \text{ ou } V = \emptyset,$$

(logo $V = X$ ou $U = X$, respectivamente); é dicir, a separación trivial de X é $\emptyset|X = X|\emptyset$.

5.3 DEFINICIÓN (CONJUNTO CONEXO)

Sea $X \subset \mathbb{R}^n$. Dese que X é **conexo** se a única separación que admite é a separación trivial.

$$\begin{aligned} X \text{ é conexo} &\iff [U|V \text{ separación de } X \Rightarrow U = \emptyset \text{ ou } V = \emptyset] \\ &\iff \nexists U, V \text{ abertos en } X \left\{ \begin{array}{l} X = U \cup V, U \cap V = \emptyset \\ U \neq \emptyset, V \neq \emptyset. \end{array} \right. \end{aligned}$$

5.4 PROPOSICIÓN

Un subconjunto X de $\mathbb{R}^n$ é conexo se, e só se, os únicos subconjuntos de X que son á vez abertos e pechados en X son X e $\emptyset$.

DEMOSTRACIÓN

Imos probar a equivalencia

$$X \text{ conexo} \iff [U \text{ aberto e pechado en } X \Rightarrow U = \emptyset \text{ ou } U = X].$$

$\Rightarrow$ Se U é aberto e pechado en X , entón $U|X \setminus U$ é unha separación de X . Como, por hipótese, X é conexo, a separación $U|X \setminus U$ é a separación trivial, logo $U = \emptyset$ ou $X \setminus U = \emptyset$, é dicir, $U = \emptyset$ ou $U = X$.

$\Leftarrow$ Supoñemos que os únicos abertos e pechados en X son $\emptyset$ e X , e sexa $U|V$ unha separación de X ; dado que U e V son complementarios en X ambos son tamén pechados en X . Entón,

$$\left. \begin{array}{l} U \text{ aberto en } X \\ U \text{ pechado en } X \end{array} \right\} \xRightarrow{\text{hipótese}} U = \emptyset \text{ ou } U = X \xRightarrow{V = X \setminus U} U = \emptyset \text{ ou } V = \emptyset,$$

é dicir, $U|V = \emptyset|X$ é a separación trivial. ■

5.5 EXEMPLOS

- $\emptyset$ é conexo.
- Para cada $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$, o conxunto unitario $\{\mathbf{x}\}$ é conexo.
- Calquera subconxunto discreto X de $\mathbb{R}^n$ con máis dun punto non é conexo: se $\mathbf{p} \in X$, entón $\{\mathbf{p}\} | X \setminus \{\mathbf{p}\}$ é unha separación non trivial de X .
En particular, calquera subconxunto finito de $\mathbb{R}^n$ con máis dun punto non é conexo; $\mathbb{N}$ e $\mathbb{Z}$ non son conexos.
- $\mathbb{Q}$ non é conexo: por exemplo, $(-\infty, \sqrt{2}) \cap \mathbb{Q} | (\sqrt{2}, +\infty) \cap \mathbb{Q}$ é unha separación non trivial de $\mathbb{Q}$.

Os únicos subconxuntos conexos de $\mathbb{Q}$ son os conxuntos unitarios:

en efecto, se $X \subset \mathbb{Q}$ non é unitario, entón

$$\exists a, b \in X, a < b$$

$$\exists r \in \mathbb{R} \setminus \mathbb{Q} \mid a < r < b \implies (-\infty, r) \cap X | (r, +\infty) \cap X \text{ é unha separación non trivial de } X,$$

$$\implies X \text{ non é conexo.}$$

5.6 TEOREMA

O intervalo pechado $\mathbb{I} = [0, 1]$ é conexo.

DEMOSTRACIÓN

Supoñemos que $U|V$ é unha separación non trivial de $\mathbb{I} = [0, 1] \subset \mathbb{R}$ e imos chegar a unha contradición.

$$\begin{aligned} 1 \in \mathbb{I} = U \cup V &\implies 1 \in U \text{ ou } 1 \in V; \text{ supoñemos } 1 \in V \\ &\implies \exists r > 0 \mid B_{\mathbb{I}}(1, r) \subset V \\ &\quad \quad \quad \uparrow \\ &\quad \quad \quad (1 - r, 1 + r) \cap \mathbb{I} = (1 - r, 1] \end{aligned}$$

Por outra parte,

$$\left. \begin{array}{l} U \subset [0, 1] \subset \mathbb{R}, \quad U \neq \emptyset \implies \exists a = \sup U \\ U \text{ acoutado superiormente} \\ \forall x \in U, x \leq 1 - r \end{array} \right\} \implies a \leq 1 - r < 1.$$

Ademais $a > 0$, xa que se $a = 0$ tense que $U = \{0\}$, que non é aberto en $[0, 1]$. Logo $0 < a < 1$, $a \in \mathbb{I} = U \cup V$, e caben dúas posibilidades:

$$\begin{aligned} a \in U &\implies \exists \varepsilon > 0 \mid B_{\mathbb{I}}(a, \varepsilon) = (a - \varepsilon, a + \varepsilon) \subset U \\ &\quad \quad \quad (\text{contradí } a = \sup U: a + \varepsilon/2 \text{ sería un elemento de } U \text{ maior que } a) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} a \in V &\implies \exists \varepsilon > 0 \mid B_{\mathbb{I}}(a, \varepsilon) = (a - \varepsilon, a + \varepsilon) \subset V \\ &\quad \quad \quad (\text{contradí } a = \sup U: a - \varepsilon/2 \text{ sería cota superior de } U \text{ menor que } a), \end{aligned}$$

conque chegamos a unha contradición, logo a separación $U|V$ de $\mathbb{I} = [0, 1]$ ten que ser a separación trivial. Polo tanto, o intervalo pechado $[0, 1]$ é conexo. ■

5.7 TEOREMA

Se X é un subconxunto conexo de $\mathbb{R}^n$ e $f: X \subset \mathbb{R}^n \longrightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é unha aplicación continua, entón o subconxunto $f(X)$ de $\mathbb{R}^m$ é conexo.

DEMOSTRACIÓN

Consideramos unha separación $U|V$ de $f(X)$ e debemos ver que é a separación trivial de $f(X)$.

Como a continuidade de f non depende do codominio, considerada con valores no conxunto imaxe a aplicación $f: X \rightarrow f(X) \subset Y \subset \mathbb{R}^m$ é continua e ademais é sobrexectiva. Entón,

$$\begin{aligned}
 U|V \text{ separación de } f(X) &\implies \begin{cases} f^{-1}(U) \text{ e } f^{-1}(V) \text{ son abertos en } X \\ f^{-1}(U) \cup f^{-1}(V) = f^{-1}(U \cup V) = f^{-1}(f(X)) = X \\ f^{-1}(U) \cap f^{-1}(V) = f^{-1}(U \cap V) = f^{-1}(\emptyset) = \emptyset \end{cases} \\
 &\implies f^{-1}(U)|f^{-1}(V) \text{ é unha separación de } X \\
 &\stackrel{\text{X conexo}}{\implies} f^{-1}(U) = \emptyset \text{ ou } f^{-1}(V) = \emptyset \\
 &\stackrel{f: X \rightarrow f(X) \text{ sobrexectiva}}{\implies} U = f(f^{-1}(U)) = \emptyset \text{ ou } V = f(f^{-1}(V)) = \emptyset \\
 &\implies U|V \text{ é a separación trivial de } f(X). \quad \blacksquare
 \end{aligned}$$

5.8 COROLARIO

A conexión é unha propiedade topolóxica.

DEMOSTRACIÓN

Sexan $X \subset \mathbb{R}^m$, $Y \subset \mathbb{R}^n$, e supoñamos que X é conexo e $X \approx Y$, é dicir, que existe un homeomorfismo $f: X \rightarrow Y$. Debemos ver que Y é conexo. Agora ben, se f é un homeomorfismo, é continua e sobrexectiva. Polo tanto, $Y = f(X)$ é conexo, polo teorema anterior. \blacksquare

5.9 COROLARIO

Calquera intervalo pechado $[a, b]$ ($a, b \in \mathbb{R}, a < b$) é conexo.

DEMOSTRACIÓN

$$[0, 1] \approx [a, b], [0, 1] \text{ conexo} \implies [a, b] \text{ conexo} \quad \blacksquare$$

5.10 COROLARIO

Se $\mathbf{a}, \mathbf{b} \in \mathbb{R}^n$, $\mathbf{a} \neq \mathbf{b}$, o *segmento* de extremos $\mathbf{a}$ e $\mathbf{b}$

$$L[\mathbf{a}, \mathbf{b}] = \{ \mathbf{a} + t(\mathbf{b} - \mathbf{a}) \mid t \in [0, 1] \}$$

é conexo.

DEMOSTRACIÓN

Basta escribir $L[\mathbf{a}, \mathbf{b}]$ como a imaxe por unha aplicación continua dun conxunto conexo. Pois ben, fixados $\mathbf{a} = (a_1, \dots, a_n)$, $\mathbf{b} = (b_1, \dots, b_n) \in \mathbb{R}^n$,

$$\begin{aligned} f: [0, 1] &\longrightarrow \mathbb{R}^n \\ t &\longmapsto \mathbf{a} + t(\mathbf{b} - \mathbf{a}) = (a_1 + t(b_1 - a_1), \dots, a_n + t(b_n - a_n)) \end{aligned}$$

é unha aplicación continua e $[0, 1]$ é conexo, logo

$$f([0, 1]) = \{ f(t) \mid t \in [0, 1] \} = \{ \mathbf{a} + t(\mathbf{b} - \mathbf{a}) \mid t \in [0, 1] \} = L[\mathbf{a}, \mathbf{b}]$$

é conexo. \blacksquare

Imos ver unha caracterización da conexión, segundo a cal un subconxunto X de $\mathbb{R}^n$ é conexo se, e só se, cada par de puntos distintos de X pertencen a un mesmo subconxunto conexo de X . Será consecuencia do seguinte lema.

5.11 LEMA

Sexa X un subconxunto de $\mathbb{R}^n$ e $C \subset X$. Se $U|V$ é unha separación de X , entón $(U \cap C)|(V \cap C)$ é unha separación de C (é a separación **inducida** pola separación $U|V$ de X).

DEMOSTRACIÓN

Se $U|V$ é unha separación de X , entón

U, V abertos en $X \Rightarrow U \cap C$ e $V \cap C$ son abertos en C

$U \cup V = X \Rightarrow (U \cap C) \cup (V \cap C) = (U \cup V) \cap C = X \cap C = C$

$U \cap V = \emptyset \Rightarrow (U \cap C) \cap (V \cap C) = (U \cap V) \cap C = \emptyset \cap C = \emptyset$,

logo $(U \cap C)|(V \cap C)$ é unha separación de C . ■

5.12 PROPOSICIÓN

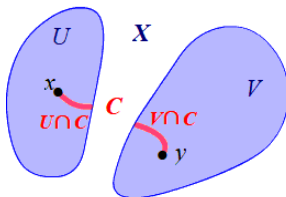
Se $X \subset \mathbb{R}^n$, entón

X é conexo $\iff \forall \mathbf{x}, \mathbf{y} \in X, \mathbf{x} \neq \mathbf{y}, \exists C \subset X, C$ conexo, $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in C$.

DEMOSTRACIÓN

$\Rightarrow$ Inmediato, xa que se X é conexo basta tomar $C = X$.

$\Leftarrow$ Probaremos o contrarrecíproco desta implicación. Supoñemos que X non é conexo, logo existe unha separación non trivial $U|V$ de X ; isto é, $U|V$ é unha separación de X tal que $U \neq \emptyset$ e $V \neq \emptyset$, así que podemos tomar $\mathbf{x} \in U$ e $\mathbf{y} \in V$.

Supoñamos que existe un subconxunto C de X tal que $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in C$, e imos ver que C non pode ser conexo.

Polo lema previo, $(U \cap C)|(V \cap C)$ é unha separación de C , e ademais $\mathbf{x} \in U \cap C, \mathbf{y} \in V \cap C$, logo tense que $(U \cap C)|(V \cap C)$ é unha separación non trivial de C , así que C non pode ser conexo. ■

Observamos que o anterior resultado inclúe como conexos ao conxunto baleiro e aos conxuntos unitarios, xa que estes non conteñen ningún par de puntos distintos.

5.13 COROLARIO

O espazo euclidiano $\mathbb{R}^n$ é conexo.

DEMOSTRACIÓN

É consecuencia inmediata da proposición anterior, dado que dous puntos calquera $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^n$, $\mathbf{x} \neq \mathbf{y}$, pertencen ao segmento de extremos $\mathbf{x}, \mathbf{y}$. Así, $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in C = L[\mathbf{x}, \mathbf{y}] \subset \mathbb{R}^n$, que é un conexo. ■

5.14 COROLARIO

*Os subconxuntos conexos de $\mathbb{R}$ son os **intervalos xeneralizados**, é dicir, os conxuntos $J \subset \mathbb{R}$ tales que*

$$x, y \in J, x < y \Rightarrow [x, y] \subset J.$$

DEMOSTRACIÓN

Se J é un intervalo xeneralizado, é inmediato que é conexo, pola proposición 5.12, dado que dous puntos calquera $x, y \in J$, $x \neq y$, están no intervalo pechado que ten por extremos x e y , o cal está contido en J .

E estes son os únicos subconxuntos conexos de $\mathbb{R}$, xa que no caso de que J non sexa un intervalo xeneralizado existen $x, y \in J$, $x < y$, pero $[x, y] \not\subset J$, é dicir,

$$\exists z \in \mathbb{R} \mid x < z < y, z \notin J,$$

logo $(-\infty, z) \cap J \mid (z, +\infty) \cap J$ é unha separación non trivial de J , e J non sería conexo. ■

5.15 COROLARIO (Teorema dos valores intermedios)

Sexa X un subconxunto conexo de $\mathbb{R}^n$ e $f: X \rightarrow \mathbb{R}$ unha aplicación continua. Sexan $\mathbf{a}, \mathbf{b} \in X$, $y \in \mathbb{R}$ tales que $f(\mathbf{a}) < y < f(\mathbf{b})$. Entón existe $\mathbf{x} \in X$ tal que $f(\mathbf{x}) = y$.

DEMOSTRACIÓN

Dado que X é conexo e f continua, $f(X)$ é un subconxunto conexo de $\mathbb{R}$, logo é un intervalo xeneralizado J , e como $f(\mathbf{a}), f(\mathbf{b}) \in f(X)$,

$$f(\mathbf{a}) < y < f(\mathbf{b}) \implies y \in [f(\mathbf{a}), f(\mathbf{b})] \subset J = f(X) \implies \exists \mathbf{x} \in X \mid f(\mathbf{x}) = y. \quad \blacksquare$$

5.16 PROPIEDAD

Os intervalos xeneralizados, que son os conexos contidos en $\mathbb{R}$, son os subconxuntos de $\mathbb{R}$ da forma

$$\emptyset, \{a\}, (a, b), [a, b), (a, b], [a, b], \\ (a, +\infty), (-\infty, b), [a, +\infty), (-\infty, b], (-\infty, +\infty) = \mathbb{R}.$$

Se $J \subset \mathbb{R}$ é un intervalo xeneralizado, satisfai a propiedade:

$$x, y \in J, x < y \Rightarrow [x, y] \subset J$$

Tódolos conxuntos antes enumerados a verifican. Reciprocamente, para comprobar que se J é un intervalo xeneralizado (*), é necesariamente un destes conxuntos, imos ver que J é tal que $(a, b) \subset J \subset [a, b]$, onde

$$a = \begin{cases} \inf J & \text{se } J \text{ está acoutado inferiormente,} \\ -\infty & \text{noutro caso,} \end{cases} \\ b = \begin{cases} \sup J & \text{se } J \text{ está acoutado superiormente,} \\ +\infty & \text{noutro caso,} \end{cases}$$

e supoñemos que

$$(a, b) = [a, b) = (a, b] = \emptyset \quad \text{se } a = b,$$

$$[a, b] = \{a\} \quad \text{se } a = b,$$

un corchete xunto a $-\infty$ ou $+\infty$ interprétase como unha paréntese.

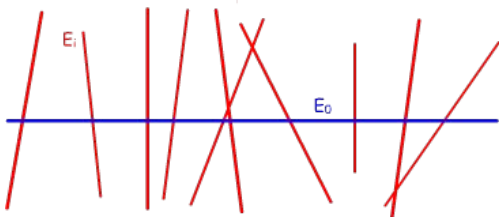
Pois ben,

$$t \in (a, b) \iff \begin{cases} a < t \implies \exists x \in J \mid x < t \\ t < b \implies \exists y \in J \mid t < y \end{cases} \xrightarrow{t \in [x, y]} t \in J \xrightarrow{(*)} t \in [a, b]. \quad \blacksquare$$

def de a
def de b
(*)
def de a, b

A unión $\bigcup_{i \in I} E_i$ de conjuntos convexos
non é necesariamente conexo

O conxunto $X = E_0 \cup \left(\bigcup_{i \in I} E_i \right)$ é conexo

5.17 PROPOSICIÓN

Sexa $\{E_i\}_{i \in I}$ unha familia de subconxuntos conexos de $\mathbb{R}^n$ e $E_0 \subset \mathbb{R}^n$ un conxunto conexo tal que $E_0 \cap E_i \neq \emptyset$ para todo $i \in I$.

Entón, o conxunto $X = E_0 \cup (\cup_{i \in I} E_i)$ é conexo.

DEMOSTRACIÓN

Imos probar que a única separación que admite X é a separación trivial. Sexa $U|V$ unha separación de X . Entón,

$U \cap E_0 | V \cap E_0$ é unha separación de $E_0 \xRightarrow{E_0 \text{ conexo}} U \cap E_0 = E_0$ ou $V \cap E_0 = E_0$.

Supoñamos $U \cap E_0 = E_0$. Entón, $E_0 \subset U$. Por outra parte, para cada $i \in I$,

$U \cap E_i | V \cap E_i$ é unha separación de $E_i \xRightarrow{E_i \text{ conexo}} U \cap E_i = E_i$ ou $V \cap E_i = E_i$
 $\forall i \in I$

$E_0 \subset U \Downarrow E_0 \cap E_i \neq \emptyset$

$\cup_{i \in I} E_i \subset U$ $\longleftarrow E_i \subset U \longleftarrow U \cap E_i = E_i \longleftarrow U \cap E_i \neq \emptyset$
 $\forall i \in I \quad \forall i \in I \quad \forall i \in I$

Logo $X = E_0 \cup (\cup_{i \in I} E_i) \subset U$, é dicir, $X = U$ e $V = \emptyset$, así que $U|V$ é a separación trivial. ■

5.18 COROLARIO

- Se $\{X_i\}_{i \in I}$ é unha familia de subconxuntos conexos de $\mathbb{R}^n$ tal que $\cap_{i \in I} X_i \neq \emptyset$, entón $\cup_{i \in I} X_i$ é conexo.
- Se A e B son dous subconxuntos conexos de X tales que $A \cap B \neq \emptyset$, entón $A \cup B$ é conexo.

5.19 TEOREMA

Se $X \subset \mathbb{R}^n$, $Y \subset \mathbb{R}^m$ son conxuntos conexos, entón o seu produto cartesiano $X \times Y \subset \mathbb{R}^{n+m}$ é conexo.

DEMOSTRACIÓN

Sexan $(\mathbf{a}, \mathbf{b}), (\mathbf{p}, \mathbf{q}) \in X \times Y$ e imos ver que ambos pertencen a un mesmo subconxunto conexo C de $X \times Y$ (e bastará aplicar a proposición 5.12 para concluír).

Xa que a aplicación $f: \mathbf{x} \in X \rightarrow (\mathbf{x}, \mathbf{b}) \in X \times Y$ é continua e X é conexo, tense que $f(X) = X \times \{\mathbf{b}\}$ é un subconxunto conexo de $X \times Y$.

E dado que $g: \mathbf{y} \in Y \rightarrow (\mathbf{p}, \mathbf{y}) \in X \times Y$ é continua e Y é conexo, tamén $g(Y) = \{\mathbf{p}\} \times Y$ é un subconxunto conexo de $X \times Y$.

Agora, a intersección destes dous conxuntos é non baleira, xa que

$$(\mathbf{p}, \mathbf{b}) \in (X \times \{\mathbf{b}\}) \cap (\{\mathbf{p}\} \times Y),$$

logo $C = (X \times \{\mathbf{b}\}) \cup (\{\mathbf{p}\} \times Y)$ é un subconxunto conexo de $X \times Y$ que contén aos dous puntos $(\mathbf{a}, \mathbf{b}), (\mathbf{p}, \mathbf{q})$.

Polo tanto, $X \times Y$ é conexo. ■

5.20 PROPOSICIÓN

Sea C un subconjunto conexo de $\mathbb{R}^n$. Se X es un conjunto tal que $C \subset X \subset \bar{C}$, entonces X es conexo. En particular, la clausura de un conjunto conexo también es conexo.

DEMOSTRACIÓN

Consideramos una separación $U|V$ de X e imos ver que es una separación trivial.

$$U|V \text{ separación de } X \implies U \cap C | V \cap C \text{ separación de } C \xRightarrow{C \text{ conexo}} U \cap C | V \cap C = \emptyset | C.$$

Suponemos $U \cap C = \emptyset$ e queremos ver que $U = \emptyset$.

Se existe $x \in U \subset X \subset \bar{C}$, entonces

$$x \in U \xRightarrow{U \text{ abierto en } X} \exists r > 0 \mid B_X(x, r) \subset U \subset X$$

$$x \in \bar{C} \implies \text{dado } r > 0, \quad B_{\mathbb{R}^n}(x, r) \cap C \neq \emptyset$$

$$\stackrel{\parallel C \subset X}{=} B_{\mathbb{R}^n}(x, r) \cap X \cap C = B_X(x, r) \cap C \subset U \cap C,$$

luego sería $U \cap C \neq \emptyset$, que es una contradicción; por lo tanto, $U = \emptyset$, y la separación $U|V$ de X es una separación trivial. ■

5.21 DEFINICIÓN (CAMIÑO)

Sexa $X \subset \mathbb{R}^n$. Un **camiño** en X é unha aplicación continua

$$\alpha: \mathbb{I} = [0, 1] \longrightarrow X.$$

Se $\alpha(0) = \mathbf{x}$, $\alpha(1) = \mathbf{y}$, dise que α é un *camiño en X que une $\mathbf{x}$ e $\mathbf{y}$* , e que $\mathbf{x}$ e $\mathbf{y}$ están conectados por camiños en X .

5.22 PROPOSICIÓN

A relación “*estar conectados por camiños en X* ” é unha relación de equivalencia.

DEMOSTRACIÓN

Poñemos $\mathbf{x} \sim \mathbf{y} \iff \exists \alpha: \mathbb{I} \rightarrow X$ continua $\mid \alpha(0) = \mathbf{x}, \alpha(1) = \mathbf{y}$.

Reflexiva $\forall \mathbf{x} \in X, \alpha: t \in \mathbb{I} \mapsto \alpha(t) = \mathbf{x} \in X$ é unha aplicación continua (un **camiño constante**) tal que $\alpha(0) = \mathbf{x} = \alpha(1)$, logo $\mathbf{x} \sim \mathbf{x}$.

Simétrica $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in X, \mathbf{x} \sim \mathbf{y} \implies \exists \alpha: \mathbb{I} \rightarrow X$ camiño $\mid \alpha(0) = \mathbf{x}, \alpha(1) = \mathbf{y}$. O **camiño inverso** de α é $\bar{\alpha}: \mathbb{I} \rightarrow X$, dado por $\bar{\alpha}(t) = \alpha(1 - t)$, que é unha aplicación continua, xa que é composición de aplicacións continuas:

$t \in \mathbb{I} \mapsto 1 - t \in \mathbb{I} \mapsto \alpha(1 - t) \in X$, $\bar{\alpha}(0) = \alpha(1) = \mathbf{y}$, $\bar{\alpha}(1) = \alpha(0) = \mathbf{x}$, logo $\mathbf{y} \sim \mathbf{x}$.

Transitiva $\mathbf{x}, \mathbf{y}, \mathbf{z} \in X, \mathbf{x} \sim \mathbf{y}, \mathbf{y} \sim \mathbf{z} \implies \exists \alpha, \beta: \mathbb{I} \rightarrow X$ camiños tales que $\alpha(0) = \mathbf{x}, \alpha(1) = \mathbf{y} = \beta(0), \beta(1) = \mathbf{z}$. O **camiño produto** de α e β é a aplicación $\alpha \star \beta: \mathbb{I} \rightarrow X$ dada por

$$(\alpha \star \beta)(t) = \begin{cases} \alpha(2t) & \text{se } 0 \leq t \leq 1/2, \\ \beta(2t - 1) & \text{se } 1/2 \leq t \leq 1, \end{cases}$$

que está ben definida, e é continua por ser a aplicación combinada de dúas aplicacións continuas definidas en pechados de $[0, 1]$.

Ademais, $(\alpha \star \beta)(0) = \alpha(0) = \mathbf{x}$, $(\alpha \star \beta)(1) = \beta(1) = \mathbf{z}$, logo $\mathbf{x} \sim \mathbf{z}$. ■

5.23 DEFINICIÓN (CONXUNTO CONEXO POR CAMIÑOS)

Dise que un subconxunto X de $\mathbb{R}^n$ é **conexo por camiños** se, para cada par de puntos $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in X$, existe un camiño en X que une $\mathbf{x}$ e $\mathbf{y}$.

5.24 EXEMPLO

Calquera intervalo xeneralizado $J \subset \mathbb{R}$ é conexo por camiños.

En efecto, se $x, y \in J$ imos ver que existe un camiño que une x e y .

Se $x = y$ valería o camiño constante (a relación “estar conectados por camiños” é reflexiva), así que podemos supoñer $x \neq y$, e ademais que $x < y$ (xa que a relación é simétrica).

Así, a aplicación $\alpha: \mathbb{I} = [0, 1] \rightarrow J \subset \mathbb{R}$ definida por

$$\alpha(t) = x + t(y - x),$$

é unha aplicación continua e $\alpha(\mathbb{I}) = [x, y] \subset J$, xa que J é un intervalo xeneralizado, e ademais $\alpha(0) = x, \alpha(1) = y$. Logo J é conexo por camiños.

5.25 TEOREMA

Todo conxunto conexo por camiños é conexo.

DEMOSTRACIÓN

Supoñamos que X é un subconxunto conexo por camiños de $\mathbb{R}^n$. De acordo cunha proposición anterior (proposición 5.12) para ver que X é conexo basta ver que dous puntos distintos calquera pertencen a un mesmo subconxunto conexo de X .

Sexan $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in X, \mathbf{x} \neq \mathbf{y}$. Xa que X é conexo por camiños,

$$\exists \alpha: \mathbb{I} \longrightarrow X \text{ camiño} \mid \alpha(0) = \mathbf{x}, \alpha(1) = \mathbf{y}.$$

Ademais,

$$\mathbb{I} = [0, 1] \text{ conexo, } \alpha: \mathbb{I} \rightarrow X \text{ continua} \implies \alpha(\mathbb{I}) \text{ conexo,}$$

logo $C = \alpha(\mathbb{I})$ é un conxunto conexo, $C \subset X$ e $\mathbf{x} = \alpha(0), \mathbf{y} = \alpha(1) \in C$.

Polo tanto, X é conexo. ■

5.26 PROPOSICIÓN

Se $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é unha aplicación continua e X é un conxunto conexo por camiños, entón o subconxunto $f(X)$ de $\mathbb{R}^m$ é conexo por camiños.

DEMOSTRACIÓN

Sexan $\mathbf{y}_0, \mathbf{y}_1 \in f(X)$ e vexamos que existe un camiño en $f(X) \subset Y \subset \mathbb{R}^m$ que une $\mathbf{y}_0$ e $\mathbf{y}_1$.

Sexan $\mathbf{x}_0, \mathbf{x}_1 \in X$ tales que $\mathbf{y}_0 = f(\mathbf{x}_0), \mathbf{y}_1 = f(\mathbf{x}_1)$. Como X é conexo por camiños,

$$\exists \alpha: \mathbb{I} \rightarrow X \text{ camiño} \mid \alpha(0) = \mathbf{x}_0, \alpha(1) = \mathbf{x}_1,$$

e, por tanto,

$$f \circ \alpha: \mathbb{I} \rightarrow f(X) \subset Y \subset \mathbb{R}^m$$

é unha aplicación continua, por ser a composición de dúas aplicacións continuas, e ten a imaxe contida en $f(X)$, así que é un camiño en $f(X)$, e tal que

$$(f \circ \alpha)(0) = f(\mathbf{x}_0) = \mathbf{y}_0, \quad (f \circ \alpha)(1) = f(\mathbf{x}_1) = \mathbf{y}_1.$$

Polo tanto, $f(X)$ é conexo por camiños. ■

5.27 COROLARIO

A conexión por camiños é unha propiedade topolóxica.

5.28 OBSERVACIÓN

Se $X \subset \mathbb{R}^n$, X é conexo por camiños se, e só se, hai unha única clase de equivalencia para a relación “estar conectados por camiños en X ”.

Así, fixado un punto $\mathbf{x}_0 \in X$, X é conexo por camiños se, e só se, para cada punto $\mathbf{x} \in X$ existe un camiño en X que une $\mathbf{x}_0$ e $\mathbf{x}$.

5.29 EXEMPLO

Calquera bóla (aberta ou pechada) en $\mathbb{R}^n$ é un conxunto conexo por camiños.

Vémolo para o caso das bólas abertas (e da mesma maneira faise para as bólas pechadas).

Dado que a conexión por camiños é unha propiedade topolóxica e todas as bólas abertas son homeomorfas entre si, basta ver que a bóla aberta $B = B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{0}, 1)$ é conexa por camiños.

Agora, como a relación “estar conectados por camiños” é de equivalencia, basta ver que $\mathbf{0} \sim \mathbf{x}$ para cada $\mathbf{x} \in B$, é dicir, basta ver que existe un camiño en B que une $\mathbf{0}$ e $\mathbf{x}$. Pois ben, fixado $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n) \in B$, tense que

$$\begin{aligned}\alpha: [0, 1] &\longrightarrow B \subset \mathbb{R}^n \\ t &\longmapsto \alpha(t) = t\mathbf{x} = (tx_1, \dots, tx_n)\end{aligned}$$

é unha aplicación: está bien definida xa que toma valores en B , dado que se $0 \leq t \leq 1$, entón

$$d(\alpha(t), \mathbf{0}) = \|\alpha(t)\| = \|t\mathbf{x}\| = \underbrace{|t|}_{|t| \leq 1} \underbrace{\|\mathbf{x}\|}_{\|\mathbf{x}\| < 1} < 1,$$

é continua (o é cada compoñente $t \in [0, 1] \rightarrow x_j t \in \mathbb{R}$), e une $\mathbf{0}$ e $\mathbf{x}$, xa que $\alpha(0) = 0 \cdot \mathbf{x} = \mathbf{0}$, $\alpha(1) = 1 \cdot \mathbf{x} = \mathbf{x}$.

6. Compacidade

6.1 DEFINICIÓN (RECUBRIMENTO)

Sexa $X \subset \mathbb{R}^n$. Un **recubrimento aberto** de X é unha familia $\mathcal{U}$ de conxuntos abertos en X tales que

$$X = \bigcup_{U \in \mathcal{U}} U.$$

Se $\mathcal{U}' \subset \mathcal{U}$ e $\mathcal{U}'$ é un recubrimento de X , é dicir, $X = \bigcup_{U \in \mathcal{U}'} U$, dise que $\mathcal{U}'$ é un **subrecubrimento** de $\mathcal{U}$.

Un recubrimento aberto $\mathcal{U}$ de X (ou un subrecubrimento $\mathcal{U}'$ de $\mathcal{U}$) dise que é un recubrimento (ou un subrecubrimento) **finito** se é unha familia finita de conxuntos.

6.2 DEFINICIÓN (CONXUNTO COMPACTO)

Un conxunto $X \subset \mathbb{R}^n$ dise que é **compacto** se todo recubrimento aberto de X admite un subrecubrimento finito.

6.3 NOTA

A propiedade que define a un conxunto compacto chámase propiedade de Heine-Borel, e é equivalente considerar recubrimentos abertos de X ou recubrimentos de X por abertos en $\mathbb{R}^n$.

Un *recubrimento de X por abertos en $\mathbb{R}^n$* é unha familia $\mathcal{V}$ de abertos en $\mathbb{R}^n$ tal que

$$X \subset \bigcup_{V \in \mathcal{V}} V.$$

Se $\mathcal{V}' \subset \mathcal{V}$ é tal que $X \subset \bigcup_{V \in \mathcal{V}'} V$, tamén dicimos que $\mathcal{V}'$ é un **subrecubrimento** de $\mathcal{V}$.

Se $X \subset \mathbb{R}^n$, as siguientes propiedades son equivalentes:

$$(a) \forall \mathcal{U} \text{ recubrimiento abierto de } X \exists U_1, \dots, U_m \in \mathcal{U} \mid X = U_1 \cup \dots \cup U_m$$

$$(b) \forall \mathcal{V} \text{ recubrimiento de } X \text{ por abiertos en } \mathbb{R}^n \exists V_1, \dots, V_m \in \mathcal{V} \mid X \subset V_1 \cup \dots \cup V_m$$

(a) $\Rightarrow$ (b) Supoñemos (a), e consideramos un recubrimiento $\mathcal{V}$ de X por abiertos en $\mathbb{R}^n$.

Entón,

$$X \subset \bigcup_{V \in \mathcal{V}} V \Rightarrow X = \left(\bigcup_{V \in \mathcal{V}} V \right) \cap X = \bigcup_{V \in \mathcal{V}} (V \cap X) = \bigcup_{U \in \mathcal{U}} U,$$

onde $\mathcal{U} = \{U \subset X \mid U = V \cap X, V \in \mathcal{V}\}$, que é un recubrimiento abierto de X .

Por (a),

$$\exists U_1, \dots, U_m \in \mathcal{U} \mid X = U_1 \cup \dots \cup U_m \subset \bigcup_{\exists V_i \in \mathcal{V} \mid V_i \cap X = U_i} V_1 \cup \dots \cup V_m.$$

(b) $\Rightarrow$ (a) Supoñemos (b), e consideramos un recubrimiento abierto $\mathcal{U}$ de X ,

$$X = \bigcup_{U \in \mathcal{U}} U, \quad U \in \mathcal{U} \Rightarrow U \text{ aberto en } X \Rightarrow \exists V \text{ aberto en } \mathbb{R}^n \mid U = V \cap X,$$

e se poñemos $\mathcal{V} = \{V \text{ aberto en } \mathbb{R}^n \mid V \cap X \in \mathcal{U}\}$, entón $\mathcal{V}$ é un recubrimiento de X por abiertos en $\mathbb{R}^n$ e podemos aplicar (b):

$$X = \bigcup_{U \in \mathcal{U}} U \subset \bigcup_{V \in \mathcal{V}} V \stackrel{(b)}{\Rightarrow} \exists V_1, \dots, V_m \in \mathcal{V} \mid X \subset V_1 \cup \dots \cup V_m$$

$$\Rightarrow X = (V_1 \cup \dots \cup V_m) \cap X = (V_1 \cap X) \cup \dots \cup (V_m \cap X) = U_1 \cup \dots \cup U_m,$$

onde $U_i = V_i \cap X \in \mathcal{U}$ (pola construción de $\mathcal{V}$) $\forall i = 1, \dots, m$. ■

6.4 PROPOSICIÓN

Sexa $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ unha aplicación continua. Se X é compacto, entón f é uniformemente continua.

DEMOSTRACIÓN

Para probar que $f: X \rightarrow Y$ é uniformemente continua temos que demostrar que

$$\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 \mid \mathbf{x}, \mathbf{y} \in X, d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) < \delta \Rightarrow d(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{y})) < \varepsilon.$$

Sexa $\varepsilon > 0$. Por hipótese, f é continua en cada punto $\mathbf{a} \in X$, logo

$$\forall \mathbf{a} \in X, \text{ dado } \frac{\varepsilon}{2} > 0 \exists \delta_{\mathbf{a}} > 0 \mid f(B_X(\mathbf{a}, \delta_{\mathbf{a}})) \subset B_Y\left(f(\mathbf{a}), \frac{\varepsilon}{2}\right). \quad (*)$$

Agora,

$$X = \bigcup_{\mathbf{a} \in X} B_X\left(\mathbf{a}, \frac{\delta_{\mathbf{a}}}{2}\right),$$

logo $\mathcal{U} = \{B_X(\mathbf{a}, \delta_{\mathbf{a}/2})\}_{\mathbf{a} \in X}$ é un recubrimento aberto de X . Polo tanto, se X é compacto,

$$\exists \mathbf{a}_1, \dots, \mathbf{a}_m \in X \mid X = B_X\left(\mathbf{a}_1, \frac{\delta_{\mathbf{a}_1}}{2}\right) \cup \dots \cup B_X\left(\mathbf{a}_m, \frac{\delta_{\mathbf{a}_m}}{2}\right).$$

Tomamos $\delta = \frac{1}{2} \min\{\delta_{\mathbf{a}_1}, \dots, \delta_{\mathbf{a}_m}\}$, e sexan $\mathbf{x}, \mathbf{y} \in X$. Imos comprobar que se $d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) < \delta$ (neste caso $\mathbf{x}$ e $\mathbf{y}$ van a estar nunha mesma bóla aberta $B_X(\mathbf{a}_i, \delta_{\mathbf{a}_i})$), entón $d(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{y})) < \varepsilon$. En efecto,

$$\left. \begin{aligned} \mathbf{x} \in X &\Rightarrow \exists j \in \{1, \dots, m\} \mid \mathbf{x} \in B\left(\mathbf{a}_j, \frac{\delta_{\mathbf{a}_j}}{2}\right) \subset B(\mathbf{a}_j, \delta_{\mathbf{a}_j}) \Rightarrow d(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{a}_j)) < \frac{\varepsilon}{2} \\ \mathbf{y} \in X &\Rightarrow d(\mathbf{y}, \mathbf{a}_j) \leq d(\mathbf{y}, \mathbf{x}) + d(\mathbf{x}, \mathbf{a}_j) < \delta + \frac{\delta_{\mathbf{a}_j}}{2} \leq \delta_{\mathbf{a}_j} \Rightarrow d(f(\mathbf{y}), f(\mathbf{a}_j)) < \frac{\varepsilon}{2} \end{aligned} \right\}$$
$$\Rightarrow d(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{y})) \leq d(f(\mathbf{x}), f(\mathbf{a}_j)) + d(f(\mathbf{a}_j), f(\mathbf{y})) < \frac{\varepsilon}{2} + \frac{\varepsilon}{2} = \varepsilon. \quad \blacksquare$$

6.5 EXEMPLOS

- Todo subconjunto finito X de $\mathbb{R}^n$ é compacto.

Se $X = \emptyset$, é trivial. Se $X \neq \emptyset$, supoñamos que $X = \{\mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_m\}$ e sexa $\mathcal{V}$ un recubrimento de X por abertos en $\mathbb{R}^n$. Entón,

$$\begin{aligned} X = \{\mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_m\} \subset \bigcup_{V \in \mathcal{V}} V &\implies \forall i = 1, \dots, m \exists V_i \in \mathcal{V} \mid \mathbf{x}_i \in V_i \\ &\implies X = \{\mathbf{x}_1\} \cup \dots \cup \{\mathbf{x}_m\} \subset V_1 \cup \dots \cup V_m. \end{aligned}$$

Ou ben, se houbésemos tomado un recubrimento aberto $\mathcal{U}$ do conxunto finito X , entón $\mathcal{U} \subset \mathcal{P}(X)$ é finito, logo o mesmo $\mathcal{U}$ valería como subrecubrimento finito de $\mathcal{U}$.

- Ningún subconjunto discreto infinito de $\mathbb{R}^n$ é compacto.

Se X é discreto, entón $\mathcal{U} = \{\{\mathbf{x}\} \mid \mathbf{x} \in X\}$ é un recubrimento aberto de X , xa que $X = \bigcup_{\mathbf{x} \in X} \{\mathbf{x}\}$. Se X é compacto, entón

$$\exists \{\mathbf{x}_1\}, \dots, \{\mathbf{x}_m\} \in \mathcal{U} \mid X = \{\mathbf{x}_1\} \cup \dots \cup \{\mathbf{x}_m\} = \{\mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_m\},$$

é dicir, calquera subconjunto compacto discreto de X é necesariamente finito. Por exemplo, $\mathbb{N}$ e $\mathbb{Z}$ non son compactos.

- O subconjunto $X = (0, 1)$ de $\mathbb{R}$ non é compacto.

En efecto, da propiedade arquimediana de $\mathbb{R}$, séguese que

$$(0, 1) = \bigcup_{n \geq 2} \left(\frac{1}{n}, 1\right),$$

así que $\mathcal{U} = \{(1/n, 1) \mid n \in \mathbb{N} \setminus \{1\}\}$ é un recubrimento aberto de X .

Se $\mathcal{U}$ tivese un subrecubrimento finito $\mathcal{U}' = \{(1/n_i, 1) \mid i = 1, \dots, m\}$, sería

$$(0, 1) = \left(\frac{1}{n_1}, 1\right) \cup \dots \cup \left(\frac{1}{n_m}, 1\right) = \left(\frac{1}{N}, 1\right) \neq (0, 1), \quad N = \max\{n_1, \dots, n_m\}.$$

- $\mathbb{R}^n$ no é compacto, como se segue da seguinte proposición.

6.6 PROPOSICIÓN

Todo subconjunto compacto de $\mathbb{R}^n$ é acoutado.

DEMOSTRACIÓN

Sexa $X \subset \mathbb{R}^n$.

$$X \subset \mathbb{R}^n = \bigcup_{k \in \mathbb{N}} B(\mathbf{0}, k),$$

como consecuencia da propiedade arquimediana de $\mathbb{R}$:

$$\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n \implies \|\mathbf{x}\| \geq 0 \implies \exists k \in \mathbb{N}, \|\mathbf{x}\| < k \implies \exists k \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x} \in B(\mathbf{0}, k),$$

logo $\mathcal{V} = \{ B(\mathbf{0}, k) \mid k \in \mathbb{N} \}$ é un recubrimento de X por abertos en $\mathbb{R}^n$.

Se X é compacto, entón

$$\exists k_1, \dots, k_m \in \mathbb{N} \mid X \subset B(\mathbf{0}, k_1) \cup \dots \cup B(\mathbf{0}, k_m) = B(\mathbf{0}, r),$$

onde $r = \max\{k_1, \dots, k_m\}$, e polo tanto X é acoutado.

6.7 COROLARIO

$\mathbb{R}^n$ non é compacto.

6.8 PROPOSICIÓN

Todo subconjunto compacto de $\mathbb{R}^n$ é pechado en $\mathbb{R}^n$.

DEMOSTRACIÓN

Paso 1

$$\left. \begin{array}{l} X \subset \mathbb{R}^n, X \text{ compacto} \\ y \in \mathbb{R}^n \setminus X \end{array} \right\} \Rightarrow \exists U, V \text{ abertos en } \mathbb{R}^n \mid \begin{array}{l} X \subset U, \\ y \in V, \end{array} \quad U \cap V = \emptyset,$$

pois

$$\left. \begin{array}{l} \forall x \in X \\ y \notin X \end{array} \right\} \Rightarrow x \neq y \xrightarrow{\mathbb{R}^n \text{ Hausdorff}} \exists U_x, V_x \text{ abertos en } \mathbb{R}^n \mid \begin{array}{l} x \in U_x \\ y \in V_x \end{array} \quad U_x \cap V_x = \emptyset,$$

logo

$$X \subset \bigcup_{x \in X} U_x, \quad y \in \bigcap_{x \in X} V_x.$$

conque se ten

$$X \subset \bigcup_{x \in X} U_x \xrightarrow{X \text{ compacto}} \exists x_1, \dots, x_m \in X \mid \begin{array}{l} X \subset U_{x_1} \cup \dots \cup U_{x_m} = U \\ y \in V_{x_1} \cap \dots \cap V_{x_m} = V, \end{array}$$

onde U e V son abertos en $\mathbb{R}^n$, e son disjuntos:

$$\begin{aligned} U \cap V &= (U_{x_1} \cup \dots \cup U_{x_m}) \cap V = (U_{x_1} \cap V) \cup \dots \cup (U_{x_m} \cap V) \\ &\subset (U_{x_1} \cap V_{x_1}) \cup \dots \cup (U_{x_m} \cap V_{x_m}) = \underset{=\emptyset}{\emptyset} \cup \dots \cup \underset{=\emptyset}{\emptyset} = \emptyset \implies U \cap V = \emptyset. \end{aligned}$$

Paso 2

Polo paso anterior, se X é compacto, entón é pechado en $\mathbb{R}^n$, xa que

$$\begin{aligned} y \in \mathbb{R}^n \setminus X &\implies \exists U, V \text{ abertos en } \mathbb{R}^n \mid y \in V \subset \mathbb{R}^n \setminus U \subset \mathbb{R}^n \setminus X \\ &\implies \exists r > 0 \mid B(y, r) \subset V \subset \mathbb{R}^n \setminus X \\ &\implies \mathbb{R}^n \setminus X \text{ é aberto en } \mathbb{R}^n. \end{aligned}$$

■

6.9 TEOREMA

O intervalo pechado $\mathbb{I} = [0, 1]$ é compacto.

DEMOSTRACIÓN

Sexa $\mathcal{U}$ un recubrimento aberto do intervalo pechado $\mathbb{I} = [0, 1]$, é dicir,

$$\mathbb{I} = \bigcup_{U \in \mathcal{U}} U, \quad U \text{ aberto en } \mathbb{I} \quad \forall U \in \mathcal{U},$$

e debemos ver que $\mathbb{I}$ está contido nunha unión finita de membros de $\mathcal{U}$.

Para isto, consideramos o conxunto

$$E = \{x \in \mathbb{I} \mid [0, x] \text{ está contido nunha unión finita de membros de } \mathcal{U}\},$$

e debemos ver que $1 \in E$, é dicir, que $E = \mathbb{I}$, para o que probaremos que é un conxunto non baleiro que é aberto e pechado en $\mathbb{I}$; posto que $\mathbb{I}$ é conexo será $E = \mathbb{I}$.
En primeiro lugar, E é non baleiro, xa que

$$0 \in \mathbb{I} \implies \exists U \in \mathcal{U} \mid 0 \in U \implies \exists r > 0 \mid B_{\mathbb{I}}(0, r) = [0, r] \subset U \implies [0, r] \subset E.$$

$[0, x] \subset U \quad \forall x \in [0, r]$

E é aberto en $\mathbb{I}$:

$$x \in E \subset \mathbb{I} \implies \exists U_0 \in \mathcal{U} \mid x \in U_0 \implies \exists r > 0 \mid B_{\mathbb{I}}(x, r) = (x - r, x + r) \cap \mathbb{I} \subset U_0$$

$\Downarrow$

$\Downarrow$

$$\exists U_1, \dots, U_m \in \mathcal{U}, \quad \forall y \in B_{\mathbb{I}}(x, r),$$

$$[0, x] \subset U_1 \cup \dots \cup U_m \implies [0, y] \subset U_1 \cup \dots \cup U_m \cup U_0 \implies B_{\mathbb{I}}(x, r) \subset E.$$

E é pechado en $\mathbb{I}$:

$$x \in \mathbb{I} \setminus E \subset \mathbb{I} \implies \exists \tilde{U}_0 \in \mathcal{U} \mid x \in \tilde{U}_0 \implies \exists s > 0 \mid B_{\mathbb{I}}(x, s) = (x - s, x + s) \cap \mathbb{I} \subset \tilde{U}_0,$$

logo $B_{\mathbb{I}}(x, s) \subset \mathbb{I} \setminus E$, xa que se existe $y \in B_{\mathbb{I}}(x, s)$ tal que $y \in E$, entón

$$\exists \tilde{U}_i \in \mathcal{U} \mid [0, y] \subset \tilde{U}_1 \cup \dots \cup \tilde{U}_l \implies [0, x] \subset \tilde{U}_1 \cup \dots \cup \tilde{U}_l \cup \tilde{U}_0 \implies x \in E.$$

6.10 TEOREMA

Se X é un subconxunto compacto de $\mathbb{R}^n$ e $f: X \subset \mathbb{R}^n \longrightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é unha aplicación continua e sobreactiva, entón o subconxunto Y de $\mathbb{R}^m$ é compacto.

DEMOSTRACIÓN

Sexa $\mathcal{U}$ un recubrimento aberto de Y , isto é,

$$Y = \bigcup_{U \in \mathcal{U}} U, \quad U \text{ aberto en } Y \quad \forall U \in \mathcal{U},$$

e debemos ver que $\mathcal{U}$ ten un subrecubrimento finito. Agora,

$$X = f^{-1}(Y) = f^{-1}\left(\bigcup_{U \in \mathcal{U}} U\right) = \bigcup_{U \in \mathcal{U}} f^{-1}(U),$$

e cada $f^{-1}(U)$ é aberto en X porque U é aberto en Y e $f: X \rightarrow Y$ é continua. Logo $\{f^{-1}(U) \mid U \in \mathcal{U}\}$ é un recubrimento aberto de X . Como X é compacto, existen $U_1, \dots, U_k \in \mathcal{U}$ tales que

$$X = f^{-1}(U_1) \cup \dots \cup f^{-1}(U_k),$$

logo

$$\begin{aligned} Y &= f(X) = f(f^{-1}(U_1) \cup \dots \cup f^{-1}(U_k)) \\ &= f(f^{-1}(U_1)) \cup \dots \cup f(f^{-1}(U_k)) = U_1 \cup \dots \cup U_k. \end{aligned} \quad \blacksquare$$

6.11 COROLARIO

Se X é un subconxunto compacto de $\mathbb{R}^n$ e $f: X \subset \mathbb{R}^n \longrightarrow Y \subset \mathbb{R}^m$ é unha aplicación continua, entón o subconxunto $f(X)$ de $\mathbb{R}^m$ é compacto.

6.12 COROLARIO

A compacidade é unha propiedade topolóxica.

6.13 COROLARIO

Calquera intervalo pechado $[a, b]$ ($a, b \in \mathbb{R}, a < b$) é compacto.

6.14 EXERCICIO

(1) Se $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n, \mathbf{y} \in \mathbb{R}^m$, entón

$$B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{x}, r/\sqrt{2}) \times B_{\mathbb{R}^m}(\mathbf{y}, r/\sqrt{2}) \subset B_{\mathbb{R}^{n+m}}((\mathbf{x}, \mathbf{y}), r).$$

(2) Se W é un aberto en $\mathbb{R}^{n+m}$ e $(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \in W$, entón existe un aberto U en $\mathbb{R}^n$ e un aberto V en $\mathbb{R}^m$ tal que $(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \in U \times V \subset W$.

6.15 TEOREMA

O produto cartesiano de conxuntos compactos é un conxunto compacto.

DEMOSTRACIÓN

Paso 1 (Lema do tubo) *Sexan $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n, Y \subset \mathbb{R}^m, Y$ compacto. Sexa W un aberto en $\mathbb{R}^{n+m}$ tal que $\{\mathbf{x}\} \times Y \subset W$. Entón existe un aberto U en $\mathbb{R}^n$ que contén a $\mathbf{x}$ tal que $\{\mathbf{x}\} \times Y \subset U \times Y \subset W$.*

PROBA. Para cada $\mathbf{y} \in Y, (\mathbf{x}, \mathbf{y}) \in W$, logo (exercicio anterior)

$$\begin{array}{l} \exists U_{\mathbf{y}} \text{ aberto en } \mathbb{R}^n, \mathbf{x} \in U_{\mathbf{y}} \\ \exists V_{\mathbf{y}} \text{ aberto en } \mathbb{R}^m, \mathbf{y} \in V_{\mathbf{y}} \end{array} \left| (\mathbf{x}, \mathbf{y}) \in U_{\mathbf{y}} \times V_{\mathbf{y}} \subset W. \right.$$

Agora, $\mathcal{V} = \{V_{\mathbf{y}} \mid \mathbf{y} \in Y\}$ é un recubrimento do compacto Y por abertos en $\mathbb{R}^m$, logo

$$\exists \mathbf{y}_1, \dots, \mathbf{y}_k \in Y \mid Y \subset V_{\mathbf{y}_1} \cup \dots \cup V_{\mathbf{y}_k}.$$

Se $U = U_{\mathbf{y}_1} \cap \dots \cap U_{\mathbf{y}_k}$, entón U é un aberto en $\mathbb{R}^n, \mathbf{x} \in U$, e tense

$$\begin{aligned} \{\mathbf{x}\} \times Y &\subset U \times Y \subset U \times (V_{\mathbf{y}_1} \cup \dots \cup V_{\mathbf{y}_k}) \\ &= (U \times V_{\mathbf{y}_1}) \cup \dots \cup (U \times V_{\mathbf{y}_k}) \\ &\subset (U_{\mathbf{y}_1} \times V_{\mathbf{y}_1}) \cup \dots \cup (U_{\mathbf{y}_k} \times V_{\mathbf{y}_k}) \\ &\subset W. \end{aligned}$$

Paso 2 Se $X \subset \mathbb{R}^n$ e $Y \subset \mathbb{R}^m$ son conjuntos compactos, entón $X \times Y$ é un subconjunto compacto de $\mathbb{R}^{n+m}$.

PROBA. Sexa $\mathcal{W}$ un recubrimento de $X \times Y$ por abertos en $\mathbb{R}^{n+m}$.

Dado $\mathbf{x} \in X$, $\{\mathbf{x}\} \times Y \approx Y$, logo $\{\mathbf{x}\} \times Y \subset \mathbb{R}^{n+m}$ é compacto, e $\mathcal{W}$ tamén recubre $\{\mathbf{x}\} \times Y$,

$$\{\mathbf{x}\} \times Y \subset \bigcup_{W \in \mathcal{W}} W \implies \exists W_1, \dots, W_l \in \mathcal{W} \mid \{\mathbf{x}\} \times Y \subset W_1 \cup \dots \cup W_l = \widetilde{W}_x$$

$\{\mathbf{x}\} \times Y$ compacto notación $\nearrow$

así que $\widetilde{W}_x$ é un aberto en $\mathbb{R}^{n+m}$ que contén a $\{\mathbf{x}\} \times Y$, conque polo lema do tubo,

$$\exists U_x \text{ aberto en } \mathbb{R}^n, \mathbf{x} \in U_x \mid \{\mathbf{x}\} \times Y \subset U_x \times Y \subset \widetilde{W}_x \text{ unión finita de membros de } \mathcal{W}.$$

Agora, a familia $\mathcal{U} = \{U_x \mid \mathbf{x} \in X\}$ é un recubrimento de X por abertos en $\mathbb{R}^n$, e dado que X é compacto,

$$\exists \mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_r \in X \mid X \subset U_{\mathbf{x}_1} \cup \dots \cup U_{\mathbf{x}_r},$$

e, polo tanto,

$$X \times Y \subset (U_{\mathbf{x}_1} \times Y) \cup \dots \cup (U_{\mathbf{x}_r} \times Y) \subset \widetilde{W}_{\mathbf{x}_1} \cup \dots \cup \widetilde{W}_{\mathbf{x}_r},$$

onde cada $\widetilde{W}_{\mathbf{x}_i}$ é unha unión finita de membros de $\mathcal{W}$, do que se segue que, en efecto, $\mathcal{W}$ ten un subrecubrimento finito. Logo $X \times Y$ é compacto.

Paso 3 Se $X_1 \subset \mathbb{R}^{n_1}, \dots, X_k \subset \mathbb{R}^{n_k}$ son conjuntos compactos, entón $X_1 \times \dots \times X_k$ é un subconjunto compacto de $\mathbb{R}^{n_1 + \dots + n_k}$.

PROBA. Por indución: para $k = 2$ verificase polo paso 2. Supoñemos que se verifica por $k - 1$ e é inmediato que se verifica para k , xa que

$$X_1 \times \dots \times X_k \approx (X_1 \times \dots \times X_{k-1}) \times X_k$$

compacto
por hipótese indución

é compacto, outra vez polo paso 2. ■

6.16 COROLARIO

Para cada $\mathbf{a} = (a_1, \dots, a_n)$, $\mathbf{b} = (b_1, \dots, b_n)$, onde $a_i, b_i \in \mathbb{R}$, $a_i < b_i$, $i = 1, \dots, n$, o *rectángulo pechado* de $\mathbb{R}^n$, de extremos $\mathbf{a}$ e $\mathbf{b}$, definido por

$$R[\mathbf{a}, \mathbf{b}] = \{ \mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n) \in \mathbb{R}^n \mid a_i \leq x_i \leq b_i; i = 1, \dots, n \},$$

é compacto.

DEMOSTRACIÓN

Todo rectángulo pechado é produto cartesiano de intervalos pechados, que son compactos,

$$R[\mathbf{a}, \mathbf{b}] = [a_1, b_1] \times \dots \times [a_n, b_n]. \quad \blacksquare$$

6.17 LEMA

Todo subconxunto pechado dun compacto $X \subset \mathbb{R}^n$ é compacto.

DEMOSTRACIÓN

Sexa $F \subset X$, X compacto e F pechado en $\mathbb{R}^n$ (equivalentemente, pechado en X , xa que X é pechado en $\mathbb{R}^n$). Consideramos un recubrimento $\mathcal{V}$ de F por abertos en $\mathbb{R}^n$,

$$F \subset \bigcup_{V \in \mathcal{V}} V \implies X \subset F \cup (\mathbb{R}^n \setminus F) \subset \left(\bigcup_{V \in \mathcal{V}} V \right) \cup (\mathbb{R}^n \setminus F),$$

logo $\tilde{\mathcal{V}} = \mathcal{V} \cup \{ \mathbb{R}^n \setminus F \}$ é un recubrimento de X por abertos en $\mathbb{R}^n$, e xa que X é compacto, tense

$$\begin{aligned} \exists V_1, \dots, V_m \in \mathcal{V} \subset \tilde{\mathcal{V}} \mid X \subset V_1 \cup \dots \cup V_m \cup (\mathbb{R}^n \setminus F) \\ \implies \exists V_1, \dots, V_m \in \mathcal{V} \mid F \subset V_1 \cup \dots \cup V_m. \end{aligned}$$

Polo tanto, F é compacto. \blacksquare

6.18 TEOREMA (Teorema de HEINE-BOREL (1ª versión))

Un subconjunto X de $\mathbb{R}^n$ é compacto se, e só se, é pechado en $\mathbb{R}^n$ e acoutado.

DEMOSTRACIÓN

Se $X \subset \mathbb{R}^n$ é compacto xa temos visto que X é acoutado (proposición 6.6) e pechado en $\mathbb{R}^n$ (proposición 6.8).

Reciprocamente, supoñamos que X é acoutado e pechado en $\mathbb{R}^n$. Entón,

$$X \text{ acoutado} \implies \exists r > 0 \mid X \subset B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{0}, r) \subset [-r, r] \times \dots \times [-r, r] \text{ compacto,}$$

e como X é un pechado contido nun rectángulo pechado, que é compacto, entón, polo lema anterior, X é compacto. ■

6.19 PROPOSICIÓN

Se $X \subset \mathbb{R}^n$ é un conxunto compacto non baleiro, toda función continua $f: X \rightarrow \mathbb{R}$ “alcanza” o seu máximo e o seu mínimo.

DEMOSTRACIÓN

Dado que X é compacto, $X \neq \emptyset$, e $f: X \subset \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$ é unha aplicación continua, o subconjunto $f(X)$ de $\mathbb{R}$ é compacto, logo é un subconjunto (non baleiro) acoutado e pechado en $\mathbb{R}$,

$$f(X) \text{ acoutado, } f(X) \neq \emptyset \implies \begin{matrix} \exists M = \sup f(X) \\ \exists m = \inf f(X) \end{matrix} \implies \begin{matrix} M \in f(X) \\ m \in f(X) \end{matrix}$$

xa que se $M \notin f(X)$, como $f(X)$ é pechado en $\mathbb{R}$,

$$\exists r > 0 \mid (M - r, M + r) \subset \mathbb{R} \setminus f(X),$$

o que contradí a definición de supremo, xa que $M - r/2$ sería unha cota superior de $f(X)$ menor que M , así que $M \in f(X)$. Análogamente, $m \in f(X)$. ■

6.20 TEOREMA (Teorema de HEINE-BOREL: Caracterización da compacidade)

Se $X \subset \mathbb{R}^n$, as seguintes propiedades son equivalentes:

- (a) X é compacto (X ten a [propiedade de Heine-Borel](#)).
- (b) Todo subconxunto infinito de X ten un punto de acumulación en X (X satisfai a [propiedade de Bolzano-Weierstrass](#)).
- (c) Toda sucesión en X ten unha subsucesión converxente en X (X é [secuencialmente compacto](#)).
- (d) X é pechado en $\mathbb{R}^n$ e acoutado.

DEMOSTRACIÓN

(a) $\Rightarrow$ (b)

Sexa $X \subset \mathbb{R}^n$, X compacto, e supoñamos que A é un subconxunto de X que non ten ningún punto de acumulación en X . Tense:

$$\forall \mathbf{x} \in X, \mathbf{x} \notin A' \implies \forall \mathbf{x} \in X \exists r_x > 0 \mid B^*(\mathbf{x}, r_x) \cap A = \emptyset,$$

é dicir, $B(\mathbf{x}, r_x)$ contén como moito un punto en A (o punto $\mathbf{x}$, se $\mathbf{x} \in A$). Agora,

$$X \subset \bigcup_{x \in X} B(\mathbf{x}, r_x) \stackrel{(a)}{\implies} \exists \mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_m \in X \mid X \subset B(\mathbf{x}_1, r_{\mathbf{x}_1}) \cup \dots \cup B(\mathbf{x}_m, r_{\mathbf{x}_m})$$

$$\implies A \subset X \subset B(\mathbf{x}_1, r_{\mathbf{x}_1}) \cup \dots \cup B(\mathbf{x}_m, r_{\mathbf{x}_m})$$

$$\implies A = A \cap (B(\mathbf{x}_1, r_{\mathbf{x}_1}) \cup \dots \cup B(\mathbf{x}_m, r_{\mathbf{x}_m}))$$

$$\implies A \subset \{\mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_m\} \implies A \text{ é finito.}$$

Logo X satisfai a propiedade de B-W.

(b) $\Rightarrow$ (c)

Supoñemos que X satisfaí a propiedade de B-W, consideramos unha sucesión $\{\mathbf{x}_k\}$ en X e imos ver que ten unha subsucesión converxente a un punto de X .

Para isto, tomamos o conxunto

$$A = \{\mathbf{x}_k \mid k \in \mathbb{N}\} \subset X.$$

Se A é finito, ao menos un termo da sucesión repítese infinitamente, logo $\{\mathbf{x}_k\}$ ten unha subsucesión constante, que é converxente en X .

Se A é infinito, pola hipótese existe polo menos un punto $\mathbf{x} \in X$ tal que $\mathbf{x}$ é punto de acumulación de A . Pois ben, imos ver que $\{\mathbf{x}_k\}$ ten unha subsucesión que converxe a $\mathbf{x}$, para o que imos construír unha aplicación estritamente crecente $\varphi: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ que defina unha tal subsucesión. Xa que $\mathbf{x} \in A'$, cada bóla aberta en $\mathbb{R}^n$ de centro $\mathbf{x}$ contén infinitos puntos de A , e imos utilizar que, en particular, para todo $k \in \mathbb{N}$, $B(\mathbf{x}, 1/k) \cap A$ é infinito:

$$k = 1 \implies \exists m_1 \in \mathbb{N} \mid \mathbf{x}_{m_1} \in B(\mathbf{x}, 1) \cap A, \quad \text{poñemos } \varphi(1) = m_1,$$

$$k = 2 \implies \exists m_2 \in \mathbb{N}, m_2 > m_1 \mid \mathbf{x}_{m_2} \in B\left(\mathbf{x}, \frac{1}{2}\right) \cap A, \quad \text{poñemos } \varphi(2) = m_2,$$

e procedemos por indución. Se supoñemos definidos $\varphi(1), \dots, \varphi(k-1)$,

$$\exists m_k > m_{k-1} \mid \mathbf{x}_{m_k} \in B\left(\mathbf{x}, \frac{1}{k}\right) \cap A, \quad \text{poñemos } \varphi(k) = m_k.$$

Así, $\{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\}$ é unha subsucesión de $\{\mathbf{x}_k\}$, e dado que $\mathbf{x}_{\varphi(k)} \in B(\mathbf{x}, 1/k)$ para cada $k \in \mathbb{N}$, séguese que $\{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\} \rightarrow \mathbf{x}$ (lema 3.12 de construción de sucesións converxentes). Logo X é secuencialmente compacto.

(c)⇒(d)

Supoñemos que X é secuencialmente compacto e imos ver que X é pechado en $\mathbb{R}^n$ e acoutado.

Se X no é acoutado,

$$\forall k \in \mathbb{N}, X \not\subset B_{\mathbb{R}^n}(\mathbf{0}, k) \implies \exists \mathbf{x}_k \in X \mid \|\mathbf{x}_k\| \geq k.$$

Tense que $\{\mathbf{x}_k\}$ é unha sucesión en X e, pola hipótese, debe ter unha subsucesión converxente $\{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\}$. Agora ben,

$$\|\mathbf{x}_{\varphi(k)}\| \geq \varphi(k) \geq k \quad \forall k \in \mathbb{N},$$

logo o conxunto $\{\mathbf{x}_{\varphi(k)} \mid k \in \mathbb{N}\}$ non é acoutado, o que contradí que o conxunto de puntos de calquera sucesión converxente debe ser acoutado (proposición 3.20).

Polo tanto, se X é secuencialmente compacto, entón é acoutado.

Para probar que X é pechado en $\mathbb{R}^n$ imos utilizar a caracterización secuencial dos pechados en $\mathbb{R}^n$ (corolario 3.14), é dicir,

$$X \text{ é pechado en } \mathbb{R}^n \iff \forall \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } X, [\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \Rightarrow \mathbf{x}_0 \in X].$$

Pois ben, sexa $\{\mathbf{x}_k\}$ unha sucesión en X tal que $\{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$. Debemos ver que $\mathbf{x}_0 \in X$. Tense

$$\left. \begin{array}{l} \{\mathbf{x}_k\} \text{ sucesión en } X \xrightarrow{\text{hipótese}} \exists \{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\} \text{ subsucesión de } \{\mathbf{x}_k\} \mid \{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\} \rightarrow \mathbf{y}_0 \in X \\ \{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\} \text{ subsucesión de } \{\mathbf{x}_k\}, \{\mathbf{x}_k\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \xrightarrow{3.11} \{\mathbf{x}_{\varphi(k)}\} \rightarrow \mathbf{x}_0 \end{array} \right\}$$
$$\implies \mathbf{x}_0 = \mathbf{y}_0 \in X. \quad \text{Logo } X \text{ é pechado en } \mathbb{R}^n.$$

(d)⇒(a)

Está na 1ª versión do teorema de Heine-Borel. ■

6.21 COROLARIO

Todo subconjunto infinito acotado A de $\mathbb{R}^n$ ten ao menos un punto de acumulación (en $\mathbb{R}^n$).

DEMOSTRACIÓN

Se $A \subset \mathbb{R}^n$ é acotado, entón a súa clausura $X = \bar{A}$ é pechado en $\mathbb{R}^n$ e acotado, logo compacto, e polo tanto o subconjunto infinito A e X ten algún punto de acumulación en $X \subset \mathbb{R}^n$. ■